

Regeringens proposition

2007/08:65

Genomförande av det nya maskindirektivet, m.m.

Prop.
2007/08:65

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 6 mars 2008

Fredrik Reinfeldt

Sven Otto Littorin
(Arbetsmarknadsdepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås ändringar i arbetsmiljölagen (1977:1160) och i lagen (1970:943) om arbetstid m.m. i husligt arbete.

Genomförande av maskindirektivet

Ett nytt bemyndigande att meddela föreskrifter om att förbjuda eller meddela villkor eller annan begränsning av utsläppandet på marknaden av tekniska anordningar och farliga ämnen förs in i arbetsmiljölagen för att möjliggöra generella ingripanden mot maskiner med vissa tekniska egenskaper.

Vidare ska det i fortsättningen vara möjligt att ålägga den som har skyddsansvar att återkalla en produkt eller att lämna varningsinformation även om det inte finns någon särskild risk från arbetsmiljösynpunkt. Bestämmelsen gör det då möjligt för Arbetsmiljöverket att ingripa även när det endast föreligger felaktig märkning av produkten.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 15 juni 2008.

Tydligare arbetsmiljöregler

Arbetsmiljölagen görs tillämplig även för arbete i arbetsgivarens hushåll. Följdändringar görs i lagen om arbetstid m.m. i husligt arbete.

I arbetsmiljölagen införs upplysningar om att lagen är tillämplig även i enlighet med vad som framgår av viss annan lagstiftning. Lagen förtydligas så att det uttryckligen framgår att kravet på produktinformation om

tekniska anordningar innefattar krav på anvisningar för montering, Prop. 2007/08:65 installation, användning och skötsel av anordningen.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2009.

1	Förslag till riksdagsbeslut	5
2	Lagtext	6
2.1	Förslag till lag om ändring i arbetsmiljölagen (1977:1160)	6
2.2	Förslag till lag om ändring i lagen (1970:943) om arbetstid m.m. i husligt arbete	10
3	Ärendet och dess beredning	12
4	Genomförande av maskindirektivet	13
4.1	Bakgrund	13
4.1.1	Maskindirektivet.....	13
4.2	Överväganden och förslag om genomförandet.....	14
4.2.1	Genomförande med stöd av befintliga bemyndiganden i arbetsmiljölagen (1977:1160)	14
4.2.2	Ingripanden i enlighet med skyddsklausulen mot enstaka bristfälliga maskiner, som kan äventyra personers hälsa och säkerhet.....	20
4.2.3	Ingripanden mot maskiner med vissa tekniska egenskaper.....	21
4.2.4	Ingripanden mot felaktig märkning	22
4.2.5	Sekretess och företagshemligheter	23
5	Modernare och tydligare tillämpningsområde	28
5.1	Arbete i arbetsgivarens hushåll.....	28
5.2	Kompletterande upplysningar om arbetsmiljölagens tillämpningsområde	31
6	Tydligare regler för produktinformation	33
7	Ikraftträdande	34
7.1	Det nya maskindirektivet.....	34
7.2	Arbete i arbetsgivarens hushåll och tydligare regler i arbetsmiljölagen	35
8	Konsekvenser	35
8.1	Det nya maskindirektivet.....	35
8.1.1	Effekter för små företag.....	35
8.1.2	Jämställdhetskonsekvenser	36
8.1.3	Ekonomiska konsekvenser	36
8.1.4	Statsfinansiella konsekvenser	37
8.2	Kompletterande upplysningar om arbetsmiljölagens tillämpningsområde och tydligare regler för produktinformation.....	37
8.3	Arbete i arbetsgivarens hushåll.....	37
9	Författningskommentar	38
9.1	Förslaget till lag om ändring i arbetsmiljölagen (1977:1160)	38

9.2	Förslaget till lag om ändring i lagen (1970:943) om arbetstid m.m. i husligt arbete	39
Bilaga 1	Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/42/EG av den 17 maj 2006 om maskiner och ändring av direktiv 95/16/EG (omarbetning).....	41
Bilaga 2	Sammanfattning av promemorian Genomförande av det nya maskindirektivet (Ds 2007:44)	104
Bilaga 3	Lagförslagen i promemorian Genomförande av det nya maskindirektivet (Ds 2007:44)	106
Bilaga 4	Förteckning över remissinstanser (Maskindirektivet)	107
Bilaga 5	Sammanfattning av betänkandet Bättre arbetsmiljöregler I (SOU 2006:44).....	108
Bilaga 6	Betänkandets lagförslag (SOU 2006:44).....	118
Bilaga 7	Förteckning över remissinstanser (SOU 2006:44).....	120
Bilaga 8	Lagrådsremissens lagförslag.....	121
Bilaga 9	Lagrådets yttrande	127
Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 28 februari 2008		130
Rättsdatablad		131

1 Förslag till riksdagsbeslut

Prop. 2007/08:65

Regeringen föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i arbetsmiljölagen (1977:1160),
2. lag om ändring i lagen (1970:943) om arbetstid m.m. i husligt arbete.

2 Lagtext

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i arbetsmiljölagen (1977:1160)

Härigenom föreskrivs¹ att 1 kap. 2 och 4 §§, 3 kap. 8 §, 4 kap. 1 § samt 7 kap. 11 § arbetsmiljölagen (1977:1160)² ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

2 §³

Denna lag gäller, *med den inskränkning som anges i 4 §*, varje verksamhet i vilken arbetstagare utför arbete för arbetsgivares räkning. I fråga om fartygsarbete gäller lagen även när svenska fartyg används till sjöfart utanför Sveriges sjöterritorium.

I fråga om fartyg och fartygsarbete *skall* vad som sägs i denna lag om Arbetsmiljöverket i stället gälla Sjöfartsverket. Vad som sägs om en arbetsgivare i denna lag *skall* såvitt avser fartyg också gälla en redare, även då fartygsarbete utförs av någon annan än den som är anställd av redaren. Med redare likställs i denna lag den som i redarens ställe utövar ett avgörande inflytande över fartygets drift.

Om skyldigheter i vissa avseenden för andra än arbetsgivare och arbetstagare finns bestämmelser i 3 och 5 kap.

Om befälhavarens skyldigheter vid fartygsarbete finns bestämmelser i fartygssäkerhetslagen (2003:364).

I fråga om varor som är avsedda för konsumenter eller som kan antas komma att användas av konsumenter gäller också produktsäkerhetslagen (2004:451).

Denna lag gäller varje verksamhet i vilken arbetstagare utför arbete för *en* arbetsgivares räkning. I fråga om fartygsarbete gäller lagen även när svenska fartyg används till sjöfart utanför Sveriges sjöterritorium.

I fråga om fartyg och fartygsarbete *ska* vad som sägs i denna lag om Arbetsmiljöverket i stället gälla Sjöfartsverket. Vad som sägs om en arbetsgivare i denna lag *ska* såvitt avser fartyg också gälla en redare, även då fartygsarbete utförs av någon annan än den som är anställd av redaren. Med redare likställs i denna lag den som i redarens ställe utövar ett avgörande inflytande över fartygets drift.

¹ Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/42/EG av den 17 maj 2006 om maskiner och om ändring av direktiv 95/16/EG (EUT L 157, 6.9.2006, s. 24, Celex 32006L0042).

² Lagen omtryckt 1991:677.

³ Senaste lydelse 2004:453.

4 §⁴

Lagen gäller inte arbete som utförs i arbetsgivarens hushåll av den som har fyllt 18 år.

För deltagare i arbetsmarknadspolitiska program är denna lag tillämplig i den utsträckning som framgår av 7 § lagen (2000:625) om arbetsmarknadspolitiska program.

För deltagare i praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet som har anvisats av socialnämnd är denna lag tillämplig i den utsträckning som framgår av 4 kap. 6 § socialtjänstlagen (2001:453).

För dem som Migrationsverket ger sysselsättning enligt 4 § lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. är denna lag tillämplig i den utsträckning som framgår av 5 § lagen om mottagande av asylsökande m.fl.

Att denna lag i vissa fall, utöver vad som framgår av 2 § första stycket andra meningen, gäller även utomlands framgår av 1 a och 2 §§ lagen (1999:568) om utlandsstyrkan inom Försvarsmakten.

3 kap.8 §⁵

Den som tillverkar, importerar, överlåter eller upplåter en maskin, ett redskap, skyddsutrustning eller annan teknisk anordning *skall* se till att anordningen erbjuder betryggande säkerhet mot ohälsa och olycksfall, när den släpps ut på marknaden, avlämnas för att tas i bruk eller ställs ut till försäljning.

En teknisk anordning som inte uppfyller kraven i första stycket får visas på mässor, utställningar eller liknande om det tydligt anges att kraven inte är uppfyllda och att anordningen inte får släppas ut på

Den som tillverkar, importerar, överlåter eller upplåter en maskin, ett redskap, skyddsutrustning eller annan teknisk anordning *ska* se till att anordningen erbjuder betryggande säkerhet mot ohälsa och olycksfall, när den släpps ut på marknaden, avlämnas för att tas i bruk eller ställs ut till försäljning.

En teknisk anordning som inte uppfyller kraven i första stycket får visas på mässor, utställningar eller liknande om det tydligt anges att kraven inte är uppfyllda och att anordningen inte får släppas ut på

⁴ Senaste lydelse 2003:365.

⁵ Senaste lydelse 1992:1135.

marknaden eller avlämnas för att tas i bruk förrän den uppfyller kraven. Sätts anordningen i funktion *skall* tillräckliga säkerhetsåtgärder vidtas mot olycksfall.

Uppgifter om anordningen som är av betydelse för att förebygga ohälsa och olycksfall (produktinformation) *skall lämnas* vid avlämnandet genom tydlig märkning eller på annat sätt. Information av särskild betydelse för arbetsmiljön *skall* lämnas vid marknadsföring av anordningen.

marknaden eller avlämnas för att tas i bruk förrän den uppfyller kraven. Sätts anordningen i funktion *ska* tillräckliga säkerhetsåtgärder vidtas mot olycksfall.

Anvisningar för anordningens montering, installation, användning och skötsel samt övriga uppgifter om anordningen som är av betydelse för att förebygga ohälsa och olycksfall (produktinformation) ska medfölja vid avlämnandet genom tydlig märkning, *i form av handlingar* eller på annat sätt. Information av särskild betydelse för arbetsmiljön *ska* lämnas vid marknadsföring av anordningen.

4 kap.

1 §⁶

Regeringen eller, efter regeringens *bestämmande*, Arbetsmiljöverket får, i fråga om tekniska anordningar eller ämnen som kan *föranleda* ohälsa eller olycksfall, *föreskriva* om

1. villkor om tillverkning, användning samt märkning eller annan produktinformation,

2. provning eller kontroll av att föreskrivna krav eller villkor är uppfyllda.

Regeringen eller *den myndighet som regeringen bestämmer* får, i fråga om tekniska anordningar eller ämnen som kan *orsaka* ohälsa eller olycksfall, *meddela föreskrifter* om

1. villkor för tillverkning, användning samt märkning eller annan produktinformation,

2. provning eller kontroll av att föreskrivna krav eller villkor är uppfyllda, *och*

3. *förbud mot eller särskilda villkor för eller annan begränsning av utsläppande på marknaden.*

7 kap.

11 §⁷

Den som har skyddsansvar enligt 3 kap. 8–10 §§ *kan, om det finns särskild risk från arbetsmiljösynpunkt, åläggas* att lämna varningsinformation eller att återkalla en produkt. Innehållet i ett sådant åläggande *skall* motsvara vad som anges i 14–18 §§

Den som har skyddsansvar enligt 3 kap. 8–10 §§ *får* åläggas att lämna varningsinformation eller att återkalla en produkt. Innehållet i ett sådant åläggande *ska* motsvara vad som anges i 14–18 §§ produktsäkerhetslagen (2004:451). Vad som där sägs om tillverkare

⁶ Senaste lydelse 2000:764.

⁷ Senaste lydelse 2004:453.

produktsäkerhetslagen (2004:451).
Vad som där sägs om tillverkare
skall dock i stället avse den som
har skyddsansvar enligt 3 kap. 8–
10 §§.

Åläggandet *skall* förenas med
vite om det inte av särskilda skäl
är obehövligt.

ska dock i stället avse den som har
skyddsansvar enligt 3 kap. 8–
10 §§.

Åläggandet *ska* förenas med vite
om det inte av särskilda skäl är
obehövligt.

Prop. 2007/08:65

Denna lag träder i kraft den 15 juni 2008 i fråga om 4 kap. 1 § och
7 kap. 11 § och i övrigt den 1 januari 2009.

2.2 Förslag till lag om ändring i lagen (1970:943) om arbetstid m.m. i husligt arbete

Härigenom föreskrivs att 1, 8 och 15 §§ lagen (1970:943) om arbetstid m.m. i husligt arbete ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Denna lag är tillämplig på arbete som arbetstagare utför i arbetsgivarens hushåll. Lagen gäller dock inte om arbetstagaren är medlem av arbetsgivarens familj, utom i det fall arbetstagaren är personlig assistent enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.

För arbetstagare som inte har fyllt 18 år gäller endast 11–14, 20 och 21 §§. *Arbetstagare under 18 år omfattas dessutom av arbetsmiljölagen (1977:1160), som innehåller föreskrifter om bl.a. minimiålder, arbetstid, skydd mot ohälsa m.m.*

Överenskommelse mellan arbetsgivare och arbetstagare som strider mot denna lag är inte bindande för arbetstagaren.

Arbetsgivare är skyldiga att vidta alla åtgärder som behövs för att förebygga att arbetstagare utsätts för ohälsa eller olycksfall i arbetet.

I arbetet skall arbetstagare iaktta tillbörlig försiktighet och i övrigt medverka till att förebygga ohälsa och olycksfall.

Föreslagen lydelse

1 §⁸

Denna lag är tillämplig på arbete som *en* arbetstagare utför i arbetsgivarens hushåll. Lagen gäller dock inte om arbetstagaren är medlem av arbetsgivarens familj, utom i det fall arbetstagaren är personlig assistent enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.

För arbetstagare som inte har fyllt 18 år gäller endast 11–14, 20 och 21 §§.

En överenskommelse mellan arbetsgivaren och arbetstagaren som strider mot denna lag är inte bindande för arbetstagaren.

8 §⁹

Arbetsmiljölagen (1977:1160) gäller för arbete i arbetsgivarens hushåll.

⁸ Senaste lydelse 1995:1240.

⁹ Senaste lydelse 1995:1240. Ändringen innebär bl.a. att andra stycket upphävs.

15 §¹⁰

Arbetsmiljöverket utövar tillsyn över att 2–4, 6, 8 och 9 §§ följs. Därvid gäller i tillämpliga delar vad som föreskrivs om tillsyn över att *arbetsmiljölagen (1977:1160)* följs. Undersökningar på arbetsställen får dock göras endast på begäran av en part eller om det annars finns särskild anledning.

Arbetsmiljöverket utövar tillsyn över att 2–4, 6 och 9 §§ följs. Då gäller i tillämpliga delar *bestämmelserna* om tillsyn över att *arbetstidslagen (1982:673)* följs. Undersökningar på arbetsställen får dock göras endast på begäran av en part eller om det annars finns särskild anledning.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2009.

¹⁰ Senaste lydelse 2000:765.

3 Ärendet och dess beredning

Genomförandet av maskindirektivet

Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/42/EG om maskiner och om ändring i direktiv 95/16/EG¹¹ antogs den 17 maj 2006. Direktivet finns i *bilaga 1*.

Inom Regeringskansliet har utarbetats promemorian *Genomförande av det nya maskindirektivet* (Ds 2007:44). En sammanfattning av promemorian finns i *bilaga 2*. Promemorians lagförslag finns i *bilaga 3*.

Promemorian har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 4*. En sammanställning av remissyttrandena finns tillgänglig i Arbetsmarknadsdepartementet (dnr A2007/1664/ARM).

Betänkandet Bättre arbetsmiljöregler I (SOU 2006:44)

Genom beslut den 23 juni 2004 tillkallade regeringen en särskild utredare för att göra en översyn av arbetsmiljölagen. I maj 2006 överlämnade den särskilda utredaren delbetänkandet *Bättre arbetsmiljöregler I*. Betänkandet innehöll bland annat förslag i de delar som behandlas i avsnitt 5 och 6 i denna lagrådsremiss. En sammanfattning av betänkandet finns i *bilaga 5*. Betänkandets lagförslag i här relevanta delar finns i *bilaga 6*.

Betänkandet har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 7*. En sammanställning av remissyttrandena finns tillgänglig i Arbetsmarknadsdepartementet (dnr A2007/355/ARM).

Lagrådet

Regeringen beslutade den 31 januari 2008 att inhämta Lagrådets yttrande över de förslag som finns i *bilaga 8*. Lagrådets yttrande finns i *bilaga 9*. Regeringen har i huvudsak följt Lagrådets förslag. Synpunkterna behandlas i avsnitt 4.2.1 och i författningskommentaren.

¹¹ EUT L 157, 9.6.2006 s. 24 (Celex 32006L0042).

4.1 Bakgrund

4.1.1 Maskindirektivet

Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/42/EG av den 17 maj 2006 om maskiner och om ändring av direktiv 95/16/EG¹² (i fortsättningen benämnt maskindirektivet) är en omarbetning av det nu gällande maskindirektivet (Europaparlamentets och rådets direktiv 98/37/EG av den 22 juni 1998 om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om maskiner, EGT L 207, 23.7.1998 s. 1 [Celex 398L0037], ändrad genom EGT L 331, 7.12.98 s. 1 [Celex 398L0079]). Syftet med omarbetningen av direktivet har angivits vara att förbättra de juridiskt bindande delarna i texten, att anpassa och förtydliga tillämpningsområdet samt att få en så hög nivå för hälsa och säkerhet som möjligt.

Den rättsliga grunden för direktivet är artikel 95 i EG-fördraget och det är liksom det nuvarande maskindirektivet utformat i enlighet med den s.k. nya metoden; se rådets resolution av den 7 maj 1985 om den nya metoden för harmonisering av produktkrav och avskaffande av tekniska handelshinder (EGT C 136, 4.6.1985). Det innebär att det innehåller t.ex. bestämmelser om att maskiner för att få släppas ut på marknaden måste uppfylla grundläggande hälso- och säkerhetskrav, att medlemsstaterna inte får hindra fri rörlighet för maskiner som uppfyller direktivets krav, bestämmelser för bedömning av överensstämmelse, bestämmelser om CE-märkning samt en skyddsklausul om ingripanden mot bristfälliga och riskfyllda maskiner. Bestämmelsernas grundläggande syfte kan förenklat sägas vara att garantera fri rörlighet för säkra maskiner på den gemensamma marknaden.

I direktivet anges således rättsligt bindande grundläggande hälso- och säkerhetskrav, som ska vara uppfyllda för att en produkt ska få släppas ut på marknaden eller tas i drift. Utformningen av de tekniska detaljkraven eller specifikationerna överlämnas däremot åt de europeiska standardiseringsorganen, som utarbetar s.k. harmoniserade standarder. Dessa är till sin karaktär inte rättsligt bindande, men om en produkt är utformad i enlighet med en sådan standard ska produkten förutsättas uppfylla direktivets grundläggande hälso- och säkerhetskrav i det aktuella avseendet.

I förhållande till det nuvarande maskindirektivet innehåller det nya vissa utvidgningar av tillämpningsområdet och vissa förtydliganden. Genom den ändring av hissdirektivet, Europaparlamentets och rådets direktiv 95/16/EG av den 29 juni 1995 om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om hissar (EGT L 213, 7.9.1995, s.1, direktivet ändrat genom förordning [EG] nr 1882/2003 [EUT L 284, 31.10.2003, s. 1]), som direktivet innehåller i artikel 24, förtydligas gränsdragningen mellan maskindirektivet och hissdirektivet. En hel del nya bestämmelser tillkommer i förhållande till det nuvarande direktivet. Det gäller bl.a.

¹² EUT L 157, 9.6.2006, s. 24 (Celex 32006L0042).

bestämmelser om särskilda åtgärder avseende potentiellt riskfyllda maskiner, om samarbete mellan medlemsstaterna, om sanktioner och om sekretess. I förhållande till det nuvarande maskindirektivet har det dessutom tillkommit tre bilagor.

Direktivet ska vara genomfört i medlemsstaterna senast den 29 juni 2008 och de nationella bestämmelserna ska tillämpas från och med den 29 december 2009. En övergångsbestämmelse är införd för bultpistoler och andra bärbara slagmaskiner som drivs av en drivladdning. Direktivet ersätter det nuvarande maskindirektivet som således upphör att gälla.

4.2 Överväganden och förslag om genomförandet

4.2.1 Genomförande med stöd av befintliga bemyndiganden i arbetsmiljölagen (1977:1160)

Regeringens bedömning: Huvuddelen av bestämmelserna i det nya maskindirektivet, bl.a. de grundläggande kraven för att få släppa ut en maskin eller en delvis fullbordad maskin på marknaden, kan genomföras genom föreskrifter av Arbetsmiljöverket med stöd av befintliga bemyndiganden i arbetsmiljölagen (1977:1160) och arbetsmiljöförordningen (1977:1166).

Promemorians bedömning: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Tillstyrker eller har inga synpunkter på bedömningen.

Skälen för regeringens bedömning

Produktsäkerhetsregleringen i arbetsmiljölagen

Arbetsmiljölagen innehåller en produktsäkerhetsreglering vad avser tekniska anordningar i 3 kap. 8 §. Den som tillverkar, importerar, överlåter eller upplåter en maskin, ett redskap, skyddsutrustning eller annan teknisk anordning ska se till att anordningen erbjuder betryggande säkerhet mot ohälsa och olycksfall, när den släpps ut på marknaden, avlämnas för att tas i bruk eller ställs ut till försäljning. Bestämmelsen omfattar samtliga anordningar som kan användas yrkesmässigt, oavsett vilken användning som är avsedd i det enskilda fallet (prop. 1977/78:149, s. 385 och 396).

Arbetsmiljölagen – en ramlag

Arbetsmiljölagen är uppbyggd som en utpräglad ramlag. Den innehåller allmänna bestämmelser som översiktligt anger kraven beträffande olika arbetsmiljöfaktorer. Den avsågs vid sin tillkomst kunna användas för en stegvis och fortlöpande närmare reglering. Denna närmare reglering förutsattes ske genom föreskrifter utfärdade av den ansvariga myndigheten, numera Arbetsmiljöverket, som skulle ges vida ramar för sådana

föreskrifter (prop. 1976/77:149. sid. 189, 190, 350 och 355 – 356). Mot den här bakgrunden har det i arbetsmiljölagen införts ett flertal normgivningsbemyndiganden för att göra det möjligt att delegera erforderlig normgivningskompetens till myndigheten.

I samband med att Sverige genom EES-avtalet åtog sig att genomföra stora delar av EG-lagstiftningen på bl.a. arbetsmiljöområdet, inklusive produktlagstiftningen, gjordes förändringar i bemyndigandereglererna i arbetsmiljölagen, bl.a. i 4 kap. 1 och 2 §§, för att göra det möjligt att genomföra denna lagstiftning i svensk rätt. Förändringarna byggde på att genomförandet av dessa ofta relativt detaljerade och omfattande EG-rättsakter skulle ske på myndighetsnivån (prop. 1991/92:170, bilaga 9). I propositionen angavs att den egentliga anpassningen till relevanta EG-direktiv skedde först genom dåvarande Arbetarskyddsstyrelsens föreskrifter.

Arbetsmiljölagstiftningen bygger således på en kompetensfördelning som utgår från att den närmare regleringen av kraven på arbetsmiljön och vilka skyldigheter som ska gälla ska ske genom myndighetsföreskrifter. Detta bör vara en utgångspunkt även för genomförandet i det nu aktuella fallet.

Lagrådet har påpekat att den valda lagstiftningsmetoden bör användas endast undantagsvis, eftersom både riksdagen och Lagrådet lämnas utanför normgivningsprocessen. Då direktivet kommer att genomföras genom myndighetsföreskrifter, undandras Lagrådet möjligheten att kontrollera om direktivet materiellt sett genomförs korrekt. Det samma gäller kontrollen av de straffbestämmelser vars egentliga innebörd och tänkbara tillämpning kommer att framgå av myndighetsföreskrifterna.

Regeringen instämmer i Lagrådets synpunkter att det kan finnas problem med att genom normgivningsbemyndiganden överlåta en stor del av den närmare regleringen till en förvaltningsmyndighet. När det gäller regelgivningen på arbetsmiljöområdet är dock redan i dag de materiella reglerna i stor utsträckning beslutade av förvaltningsmyndighet. Dessutom innehåller det aktuella direktivet regler på en sådan detaljerad nivå att de inte lämpar sig för lagreglering. Regeringen anser därför att det finns tillräckliga skäl för att behålla den lagstiftningsmetod som nu gäller enligt arbetsmiljölagen.

Normgivningsbemyndiganden

Det finns i princip tre olika kategorier av bemyndiganden i arbetsmiljölagen som kan användas i fråga om tekniska anordningar och farliga ämnen. Det finns ett generellt bemyndigande i 4 kap. 10 § arbetsmiljölagen, som har delegerats vidare till Arbetsmiljöverket genom 18 § första stycket 6 arbetsmiljöförordningen. Med stöd av det bemyndigandet får Arbetsmiljöverket meddela de ytterligare föreskrifter om arbetsmiljöns beskaffenhet och allmänna skyldigheter i fråga om arbetsmiljön som behövs för att förebygga ohälsa och olycksfall i arbetet, bl.a. om de skyldigheter som anges i 3 kap. 8 § arbetsmiljölagen. Vidare finns det i lagen vissa mer preciserade bemyndiganden om formella krav på provning och kontroll, på märkning och annan produktinformation samt bevis om överensstämmelse med gällande krav. Dessa bemyndiganden finns i

4 kap. 1 och 2 §§ arbetsmiljölagen. De har delegerats vidare till Arbetsmiljöverket genom 18 § första stycket 1 arbetsmiljöförordningen. Dessa bemyndiganden har utformats för att göra det möjligt att genomföra EG-rätten på området. Slutligen finns möjlighet att meddela verkställighetsföreskrifter med stöd av 18 § första stycket 7 arbetsmiljöförordningen.

En skillnad mellan föreskrifter, som har meddelats med stöd av det generella bemyndigandet i 4 kap. 10 § och föreskrifter som har meddelats med stöd av bemyndigandena i 4 kap. 1 och 2 §§, är att de senare är direkt straffsanktionerade genom bestämmelser i 8 kap. arbetsmiljölagen.

Enligt 4 kap. 1 § 1 kan föreskrifter meddelas om villkor för tillverkning, användning samt märkning eller annan produktinformation. Enligt 4 kap. 1 § 2 kan föreskrifter meddelas om provning eller kontroll av att föreskrivna krav eller villkor är uppfyllda. Med stöd av 4 kap. 2 § 2 kan föreskrifter meddelas om att tillstånd, godkännande eller annat bevis om överensstämmelse fordras innan tekniska anordningar eller ämnen som kan orsaka ohälsa och olycksfall får släppas ut på marknaden, användas eller avlämnas för att tas i bruk.

Genomförande med stöd av befintliga bemyndiganden

Bestämmelserna om tillämpningsområdet i *artikel 1*, dvs. om vilka produkter som omfattas av direktivet samt vilka undantag som ska gälla samt bestämmelserna om definitioner i *artikel 2*, bör kunna genomföras genom myndighetsföreskrifter med stöd av bemyndigandet i 4 kap. 10 § arbetsmiljölagen och 18 § första stycket 6 arbetsmiljöförordningen.

Artikel 3 anger att om de riskkällor som det hänvisas till i direktivets bilaga 1 behandlas mer specifikt i andra direktiv ska dessa direktiv gälla i stället för maskindirektivet. Artikel 3 kan genomföras av Arbetsmiljöverket med stöd av samma bemyndiganden som anges för artikel 1 och 2.

Artikel 4 innehåller bestämmelser om marknadskontroll, dvs. åtgärder för att säkerställa att maskiner och delvis fullbordade maskiner som släpps ut på marknaden samt maskiner som tas i drift uppfyller tillämpliga krav och är säkra. I punkterna 1 och 2 anges de krav som ställs på medlemsstaterna att utöva marknadskontroll. I punkterna 3 och 4 anges att marknadskontrollerande myndigheter ska inrättas eller utses och att uppgifter, organisation och befogenheter ska fastställas samt att kommissionen och övriga medlemsstater ska underrättas.

Krav på utförande av marknadskontroll finns i förordningen (2005:893) om marknadskontroll. Där finns också angivet att Arbetsmiljöverket är en av de myndigheter som utövar marknadskontroll.

Arbetsmiljöverket bedriver marknadskontrollen inom ramen för tillsynen av efterlevnaden av arbetsmiljölagstiftningen, som omfattar produktsäkerhetsområdet. Befogenheter att ingripa på det området finns i 7 kap. arbetsmiljölagen, bl.a. i 7 kap. 11 §, som ger möjlighet till ålägganden om varningsinformation och återkallelse av produkter.

En underrättelse om att Arbetsmiljöverket är marknadskontrollerande myndighet inom området ska lämnas till kommissionen och övriga medlemsstater.

De grundläggande bestämmelserna om krav som måste vara uppfyllda för att en maskin ska få släppas ut på marknaden eller tas i drift finns i *artikel 5* i direktivet, som i sin tur hänvisar till *bilaga 1* vad avser de grundläggande hälso- och säkerhetskraven, *bilaga VII*, avsnitt A, vad avser teknisk tillverkningsdokumentation, till *artikel 12* såvitt avser förfaranden för bedömning av överensstämmelse, *bilaga II*, del 1 avsnitt A, vad avser EG-försäkran om överensstämmelse samt *artikel 16* såvitt avser CE-märkningen. Även *artikel 7.1* och *7.2* om presumtion för överensstämmelse tillhör dessa grundläggande bestämmelser.

De grundläggande kraven för att få släppa ut en delvis fullbordad maskin på marknaden finns i *artikel 13*. Kraven innebär att det ska upprättas a) en relevant teknisk dokumentation i enlighet med *bilaga VII*, avsnitt B, b) monteringsanvisningar som beskrivs i *bilaga VI* samt c) en försäkran för inbyggnad i enlighet med *bilaga II*, del 1, avsnitt B.

De grundläggande hälso- och säkerhetskraven i *bilaga 1* (artikel 5 a), som anger krav på konstruktion och tillverkning av maskiner, dvs. hur tekniska anordningar ska vara beskaffade för att erbjuda betryggande säkerhet, kan genomföras genom myndighetsföreskrifter. Bemyndigandet i 4 kap. 10 § arbetsmiljölagen och i 18 § arbetsmiljöförordningen kan utnyttjas för det ändamålet. Dessa krav anknyter till lagens 3 kap. 8 §.

Bestämmelserna om att upprätta och hålla tillgänglig teknisk tillverkningsdokumentation för maskiner och relevant teknisk dokumentation för delvis fullbordade maskiner (artikel 5 1. b) jämte *bilaga VII*, avsnitt A samt artikel 12.2 jämte *bilagorna VIII* och *VII*, avsnitt A respektive artikel 13 jämte *bilaga VII*, avsnitt B) är av den karaktären att de lämpligen kan genomföras genom myndighetsföreskrifter med stöd av 4 kap. 1 § 1 och 2 arbetsmiljölagen och 18 § första stycket 1 arbetsmiljöförordningen. De handlar om produktinformation.

Bestämmelserna i *artikel 12* avser förfaranden för bedömning av överensstämmelse, dvs. olika kontrollprocedurer. Det handlar om interna kontroller av tillverkningen (*bilaga VIII*), EG-typkontroll (*bilaga IX*) och fullständig kvalitetssäkring (*bilaga X*). Föreskrifter om dessa kontrollprocedurer kan huvudsakligen meddelas med stöd av 4 kap. 1 § 2. I *bilagorna IX* och *X* finns dessutom bestämmelser om uppgifter för anmälda organ i samband med de kontrollformer som behandlas i dessa *bilagor* (EG-typkontroll och Fullständig kvalitetssäkring). Sådana bestämmelser bör kunna genomföras genom myndighetsföreskrifter med stöd av förordningen (2005:894) om teknisk kontroll (se vidare under artikel 14).

Bestämmelserna om upprättandet av en EG-försäkran om överensstämmelse (*artikel 5. 1 e*) samt *bilaga II*, del 1, avsnitt A), en försäkran för inbyggnad av en delvis fullbordad maskin (*artikel 13 1. c*) och *bilaga II*, del 1, avsnitt B) samt om EG-typkontrollintyg (*bilaga IX* punkt 4) avser bevis om överensstämmelse. Dessa bestämmelser kan därmed genomföras med stöd av 4 kap. 2 § 2 och 18 § första stycket 1 arbetsmiljöförordningen.

Bestämmelser om CE-märkning (*artikel 5 1. f*) och *artikel 16*) kan genomföras genom myndighetsföreskrifter om märkning med stöd av 4 kap. 1 § 1 och 18 § första stycket 1 arbetsmiljöförordningen.

En annan grundläggande bestämmelse är den om maskiners fria rörlighet i *artikel 6*. Artikelns punkt 1 och 2 innebär att medlemsstaterna inte

får förbjuda, begränsa eller hindra att maskiner eller delvis fullbordade maskiner, vilka uppfyller kraven i direktivet släpps ut på marknaden eller tas i drift. Dessa bestämmelser anger restriktioner för medlemsstaterna och ska inte genomföras genom bestämmelser riktade till den som svarar för att släppa ut en maskin på marknaden. Några bestämmelser i svensk lagstiftning som skulle strida mot bestämmelserna i denna artikel finns inte.

Artikeln punkt 3 innehåller en specialregel för maskiner som visas vid mässor, utställningar eller demonstrationer. Sådana maskiner får inte hindras från att visas i sådana sammanhang även om de inte uppfyller kraven i direktivet, under förutsättning att vissa villkor är uppfyllda. Bestämmelsen är genomförd genom 3 kap. 8 § andra stycket arbetsmiljölagen.

Artikel 8 riktar sig till kommissionen och anger med hänvisning till *artikel 22* att kommissionen får fatta vissa beslut i enlighet med kommittologiförfarandet i rådets beslut 1999/468/EG av den 28 juni 1999 om de förfaranden som ska tillämpas vid utövandet av kommissionens genomförandebefogenheter (EGT L 184, 17.7.1999 s. 23 [Celex 399L0468]). Enligt artikel 8.1 kan beslut fattas om uppdatering av den vägledande förteckningen över säkerhetskomponenter i bilaga V, som det hänvisas till i artikel 2 c). Den vägledande förteckningen kan genomföras genom Arbetsmiljöverkets föreskrifter med stöd av 4 kap. 10 § arbetsmiljölagen och 18 § första stycket 6 arbetsmiljöförordningen eller allmänna råd till sådana föreskrifter.

Med stöd av artikel 8.2 får kommissionen besluta om åtgärder i enlighet med *artikel 9*. Genomförandet av sådana beslut behandlas i avsnitt 4.2.3.

Artikel 10 anger förfarandet vid invändning mot en harmoniserad standard. Den riktar sig såväl till kommissionen som medlemsstaterna. Förfarandet avslutas med att kommissionen beslutar om vad som ska ske med den aktuella harmoniserade standarden. Bestämmelsen ska inte behöva genomföras i nationell rätt. Det kan emellertid konstateras att det i förordningen (1994:2035) om vissa skyldigheter för myndigheter vid ett medlemskap i Europeiska unionen finns bestämmelser som ger förvaltningsmyndigheter under regeringen i uppgift att inom sina verksamhetsområden utöva befogenheter och uppfylla skyldigheter som följer av medlemskapet i unionen. Bl.a. anges hur underrättelser, anmälningar och annan information som ska ställas till kommissionen ska hanteras.

Artikel 14 innehåller bestämmelser om kriterier för att utse anmälda organ, anmälan av sådana organ, åtgärder när ett intyg eller godkännande från bedömning av överensstämmelse ska upphävas eller dras tillbaka (punkt 6) samt återtagande av anmälan av ett anmält organ när kriterierna för sådant organ inte längre uppfylls. Närmare bestämmelser om minimikriterier som ska beaktas av medlemsstaterna vid anmälan av organ finns i *bilaga XI*. Bestämmelser om anmälda organs uppgifter finns även i *bilagorna IX* och *X*. Dessa bestämmelser gäller de anmälda organens uppgifter i samband med kontrollförfarandena EG-typkontroll och Fullständig kvalitetssäkring.

Bestämmelserna i *artikel 14* om utseende av anmälda organ, anmälan av sådana organ och om tillbakadragande av anmälan (punkterna 1, 2, och 8) samt bestämmelser om minimikriterier för utseende av anmälda

organ (punkt 3) och bilaga XI kan genomföras genom lagen (1992:1119) om teknisk kontroll och förordningen (2005:894) om teknisk kontroll samt genom föreskrifter som meddelas av Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll (Swedac) med stöd av 7 § första stycket förordningen om teknisk kontroll. Föreskrifter om de anmälda organens uppgifter inom ramen för kontrollförfarandena EG-typkontroll (i bilaga IX) och Fullständig kvalitetssäkring (i bilaga X) för maskiner kan meddelas av Arbetsmiljöverket med stöd av 7 § andra stycket förordningen om teknisk kontroll. Arbetsmiljöverket bör med stöd av samma bemyndigande även kunna meddela föreskrifter om skyldigheter för de anmälda organen att upphäva eller dra tillbaka utfärdade intyg och godkännanden och därigenom genomföra artikel 14.6.

Swedac har påpekat att det enligt artikel 14.6 ska finnas ett förfarande för överklagande och att det måste utredas vidare hur detta ska se ut. Enligt regeringens bedömning finns dock redan nu procedurer för klagomålshantering. Klagomålsförfarandena är också föremål för omprövning i EU inom ramen för den nu pågående översynen av den s.k. nya metoden.

Artikel 19 handlar om samarbete mellan medlemsstaternas marknads-kontrollerande myndigheter. Artikeln innebär skyldigheter för medlemsstaterna att vidta lämpliga åtgärder för att se till att de marknads-kontrollerande myndigheterna samarbetar med varandra och med kommissionen samt överför nödvändig information till varandra.

Någon uttrycklig svensk bestämmelse om en svensk marknads-kontrollerande myndighets samarbete med marknadskontrollerande myndigheter i övriga medlemsstater finns inte. Däremot finns det i 3 § förordningen (1994:2035) om vissa skyldigheter för myndigheter vid ett medlemskap i Europeiska unionen bestämmelser om att myndigheter som genomför direktiv, i den utsträckning som följer av direktiven, lämnar uppgifter till kommissionen och andra medlemsstater och i övrigt uppfyller skyldigheter som innebär samråd, rapporteringsskyldighet, anmälningsskyldighet, lämnande eller mottagande av uppgifter eller liknande förfaranden. Denna bestämmelse får anses täcka in de skyldigheter som artikel 19 innehåller. Dessutom ska, som *Swedac* påtalat, vid behov av marknadskontroll hänsyn tas till kontrollinsatser av andra myndigheter och till marknadskontroll inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet enligt 3 § förordningen (2005:893) om marknads-kontroll av varor. Något ytterligare genomförande kan inte anses nödvändigt. Vissa sekretessfrågor som aktualiseras av informationsutbytet i enlighet med artikel 19 behandlas i avsnitt 4.2.5.

Artikel 20 handlar bl.a. om medlemsstaternas skyldighet att underrätta berörd part om möjligheterna att överklaga beslut om ingripanden mot maskiner. Den ställer även krav på utformning av besluten och att berörd part underrättas om aktuellt beslut. Bestämmelser om överklagande finns i 9 kap. arbetsmiljölagen och i förvaltningslagen (1986:223).

Artikel 23 ställer krav på medlemsstaterna att fastställa sanktioner för överträdelse av de nationella bestämmelser som genomför direktivet och att se till att de genomförs. Sanktionerna ska vara effektiva, proportionella och avskräckande. Kommissionen ska underrättas om bestämmelserna senast den 29 juni 2008, då direktivet ska vara genomfört i sin helhet i enlighet med artikel 26.1.

Som har redovisats tidigare i detta avsnitt blir de föreskrifter som meddelas med stöd av 4 kap. 1 och 2 §§ arbetsmiljölagen direkt straffsanktionerade genom bestämmelser i 8 kap. samma lag. Det gäller föreskrifter om bedömning och bevis om överensstämmelse, märkning m.m. Övriga bestämmelser utfärdade med stöd av arbetsmiljölagen är sanktionerade med de indirekta sanktioner som finns anvisade i 7 kap. arbetsmiljölagen, dvs. förelägganden och förbud i enlighet med 7 kap. 7 § samt ålägganden att lämna varningsinformation eller att återkalla en produkt i enlighet med 7 kap. 11 §. Sådana beslut är i sin tur sanktionerade genom vite, straffbestämmelser eller sanktionsavgifter enligt 8 kap. arbetsmiljölagen. Sanktionsavgifter är aktuella om föreskrifter om sådana avgifter har meddelats. Straffbestämmelser finns också i lagen (1992:1534) om CE-märkning samt sekretesslagen (1980:100) (se vidare om dessa författningar i följande avsnitt).

Artikel 24 ändrar hissdirektivet, direktiv 95/16/EG. Ändringen genomförs genom Boverkets föreskrifter med stöd av befintliga bemyndiganden i byggnadslagstiftningen

Sammanfattningsvis kan det konstateras att Arbetsmiljöverket har möjlighet att med stöd av befintliga normgivningsbemyndiganden i arbetsmiljölagen, vilka delegerats vidare genom 18 § arbetsmiljöförordningen (1977:1166), samt med stöd av ett bemyndigande i lagen om teknisk kontroll, som vidaredelegerats genom 7 § andra stycket förordningen om teknisk kontroll, genomföra huvuddelen av direktivets bestämmelser. Genom lagen och förordningen om teknisk kontroll samt föreskrifter från Swedac, med stöd av 7 § första stycket förordningen om teknisk kontroll, kan övriga bestämmelser om anmälda organ i artikel 14 i direktivet genomföras. Boverket genomför artikel 24 om ändring av hissdirektivet.

4.2.2 **Ingripanden i enlighet med skyddsklausulen mot enstaka bristfälliga maskiner, som kan äventyra personers hälsa och säkerhet**

Regeringens bedömning: Det behövs inte några nya eller ändrade bestämmelser för att genomföra skyddsklausulen i artikel 11 som ger möjlighet till ingripanden mot maskiner som inte uppfyller kraven.

Promemorians bedömning: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Tillstyrker eller har inga synpunkter på bedömningen.

Skälen för regeringens bedömning: Som anges i föregående avsnitt finns i artikel 11 direktivets skyddsklausul, som anger såväl en skyldighet som en rättighet för medlemsstaterna att ingripa mot bristfälliga maskiner, dvs. maskiner som kan äventyra hälsa och säkerhet för personer samt i förekommande fall husdjur och egendom.

Arbetsmiljöverket har i 7 kap. 7 § arbetsmiljölagen fått befogenheter att meddela de förbud som behövs för att denna lag och föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen ska efterlevas. Vidare kan verket med stöd av 7 kap. 11 § arbetsmiljölagen, om det finns särskild risk från arbetsmiljösynpunkt, ålägga den som har skyddsansvar enligt bl.a. 3 kap.

8 § att lämna varningsinformation eller att återkalla en produkt. I avsnitt 4.2.4 föreslås en ändring av 7 kap. 11 § arbetsmiljölagen. Prop. 2007/08:65

Skyddsklausulen i det nya maskindirektivet kan därmed tillämpas med stöd av befintliga bestämmelser i arbetsmiljölagen.

4.2.3 Ingripanden mot maskiner med vissa tekniska egenskaper

Regeringens förslag: Ett nytt bemyndigande, att meddela föreskrifter om förbud mot, begränsning av, eller särskilda villkor för att släppa ut tekniska anordningar eller farliga ämnen på marknaden, förs in i arbetsmiljölagen.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget. *Svenskt Näringsliv* motsätter sig dock att det nya bemyndigandet omfattar farliga ämnen.

Skälen för regeringens förslag: Kommissionen kan enligt *artikel 9* i direktivet i enlighet med ett kommittologiförfarande besluta om att medlemsstaterna ska förbjuda eller begränsa möjligheten att släppa ut maskiner på marknaden med tekniska egenskaper som kan innebära risker i två fall. Detta är en ny bestämmelse i förhållande till det nu gällande maskindirektivet.

Det ena fallet avser maskiner med tekniska egenskaper som kan innebära risker på grund av brister i en harmoniserad standard, vilka konstaterats föreligga i enlighet med förfarandet i *artikel 10* i direktivet.

Det andra fallet avser maskiner som kan innebära samma risk, på grund av dess tekniska egenskaper, som en maskin som det ingripits mot på ett berättigat sätt enligt skyddsklausulen i *artikel 11*.

Det handlar i de här fallen om mer generella ingripanden än enligt skyddsklausulen. Det är fråga om maskiner med vissa tekniska egenskaper. Krav kan också ställas på att det ställs upp särskilda villkor för maskiner i dessa fall.

Artikeln innebär som angivits att medlemsstaterna blir skyldiga att genomföra kommissionens beslut nationellt. Det är inget som hindrar att detta i Sverige sker genom användande av förelägganden och förbud i enskilda fall. I många fall kan det emellertid i dessa situationer bli fråga om ett stort antal produkter hos ett flertal leverantörer, vilket gör det opraktiskt och ineffektivt att använda tvångsmedel i enskilda fall. Det uppstår därmed ett behov av normgivning, dvs. att kunna meddela föreskrifter om förbud eller villkor.

En liknande bestämmelse finns i artikel 13 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/95/EG om allmän produktsäkerhet¹³. Denna bestämmelse är genomförd genom 36 § produktsäkerhetslagen (2004:451). Enligt den bestämmelsen får regeringen meddela de föreskrifter som behövs.

¹³ EGT L 11, 15.1.2002, s. 4, (Celex 32001L0095).

I arbetsmiljölagen finns det inte något särskilt bemyndigande att meddela föreskrifter om förbud mot eller begränsning av att släppa ut tekniska anordningar på marknaden. Ett bemyndigande finns i 4 kap. 4 § att meddela föreskrifter om förbud mot att använda bl.a. tekniska anordningar.

Det allmänna bemyndigandet i 4 kap. 10 § arbetsmiljölagen om att meddela de ytterligare föreskrifter om arbetsmiljöns beskaffenhet och om allmänna skyldigheter i fråga om arbetsmiljön som behövs för att förebygga ohälsa och olycksfall i arbetet bör i och för sig kunna tillämpas i detta fall. Med hänsyn till att det finns ett särskilt bemyndigande i 4 kap. 4 § att meddela föreskrifter bl.a. om förbud mot att använda tekniska anordningar eller farliga ämnen, är det emellertid lämpligt, av bl.a. systematiska skäl, att föra in ett särskilt bemyndigande i arbetsmiljölagen om att meddela föreskrifter även i de nu aktuella avseendena.

Svenskt Näringsliv menar att bemyndigandet inte borde utsträckas till farliga ämnen, eftersom det inte är nödvändigt för att genomföra direktivet. Svenskt Näringsliv anmärker också att den s.k. REACH-utredningen (M 2007:1) har i uppdrag att se över den svenska kemikalielagstiftningen och att detta även har betydelse för arbetsmiljölagen.

Regeringen anser dock, i enlighet med promemorians förslag, att det är rimligt att det nya bemyndigandet också bör omfatta farliga ämnen, även om det inte behövs för att kunna genomföra det nya maskindirektivet. Så är fallet beträffande övriga bemyndiganden i 4 kap. 1, 2 och 4 §§. Det finns inte anledning att i det nu aktuella fallet göra en åtskillnad mellan tekniska anordningar och farliga ämnen.

De föreskrifter som meddelas med stöd av ett sådant bemyndigande blir straffsanktionerade i enlighet med 8 kap. 2 § första stycket 2 arbetsmiljölagen.

4.2.4 Ingripanden mot felaktig märkning

Regeringens förslag: Det ska i fortsättningen vara möjligt att med stöd av arbetsmiljölagen ålägga den som har skyddsansvar att återkalla en produkt eller att lämna varningsinformation även om det inte finns någon särskild risk från arbetsmiljösynpunkt.

Promemorians förslag: Stämmer överens med regeringens.

Remissinstanserna: Instämmer eller har inga synpunkter på förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Bestämmelser om CE-märkning finns i *artikel 16* i det nya maskindirektivet. Bestämmelser om märkning som inte uppfyller kraven finns i *artikel 17*. Enligt den bestämmelsen ska kraven på CE-märkning inte anses uppfyllda om

a) CE-märkning enligt direktivet har anbringats på produkter som inte omfattas av direktivet,

b) CE-märkning och/eller EG-försäkran om överensstämmelse saknas för en maskin,

c) en annan märkning än CE-märkning har anbringats på en maskin och den märkningen är förbjuden enligt artikel 16.3, dvs. den kan troligen vilseleda tredje man i fråga om CE-märkningens innebörd eller utformning eller bådadera (artikel 17.1).

Om en märkning inte överensstämmer med kraven ska tillverkaren eller dennes befullmäktigade representant vara skyldig att ”bringa produkten i överensstämmelse samt se till att överträdelsen upphör enligt de villkor som medlemsstaten har fastställt” (artikel 17.2).

Om den bristande överensstämmelsen kvarstår ska medlemsstaten i enlighet med förfarandet i artikel 11 vidta alla lämpliga åtgärder för att begränsa eller förbjuda utsläppandet på marknaden av produkten i fråga eller se till att den återkallas (artikel 17.3).

På fallet a) är lagen (1992:1534) om CE-märkning tillämplig. Den innehåller en straffbestämmelse som kan tillämpas på en sådan felaktig märkning. Tvångsåtgärder i form av förbud mot att släppa ut maskinen i fråga på marknaden i enlighet med artikel 17.3 kan meddelas med stöd av 7 kap. 7 § arbetsmiljölagen, men bara under förutsättning att Arbetsmiljöverkets föreskrifter om märkning anger att CE-märkning endast får anbringas på en maskin som uppfyller direktivets krav eller att CE-märkning inte får anbringas på en maskin som inte omfattas av direktivets krav.

Även i fallet b) och c) kan förbud meddelas med stöd av 7 kap. 7 § arbetsmiljölagen. I c)-fallet förutsätter det att bestämmelsen om förbud för vilseledande märkning förs in i verkets föreskrifter. Bemyndigande för Arbetsmiljöverket att utfärda föreskrifter om märkning finns i 18 § första stycket 1 arbetsmiljöförordningen (1977:1166) jämförd med 4 kap. 1 § 1 arbetsmiljölagen.

Möjlighet till återkallelse saknas emellertid om det endast handlar om felaktig märkning och produkten inte innebär en ”särskild risk från arbetsmiljösynpunkt”. Endast i det senare fallet kan åtgärder, inklusive krav på återkallelse, vidtas med stöd av 7 kap. 11 § arbetsmiljölagen. En bristande eller felaktig CE-märkning behöver inte innebära att det föreligger en sådan risk. För att möjliggöra ingripanden med krav på att dra tillbaka en maskin från marknaden (återkallelse) i de angivna fallen bör därför kravet på att det föreligger en särskild risk från arbetsmiljösynpunkt tas bort i 7 kap. 11 §.

4.2.5 Sekretess och företagshemligheter

Regeringens bedömning: Bestämmelsen om sekretess i artikel 18 i det nya maskindirektivet föranleder inte några ändringar i de svenska bestämmelserna om sekretess och tystnadsplikt samt skydd för företagshemligheter.

Promemorians bedömning: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Tillstyrker eller har inga synpunkter på bedömningen.

Skälen för regeringens bedömning

Enligt *artikel 18.1* i det nya maskindirektivet ska medlemsstaterna, ”utan att det påverkar befintliga nationella bestämmelser eller praxis för sekretess”, se till att ”alla parter och personer som berörs av genomförandet av direktivet åläggs att behandla den information konfidentiellt som de får vid utförandet av sina uppgifter. Särskilt information som omfattas av företags-, yrkes- och handelssekretess ska behandlas konfidentiellt, såvida det inte är nödvändigt att röja denna information med hänsyn till skyddet för människors hälsa och säkerhet.”

De sekretessgrunder som anges i andra meningen i punkt 1 har översatts till ”företags-, yrkes- och handelssekretess”. I den engelska versionen av direktivet används ”business, professional and trade secrets”. Med hänsyn till sammanhanget bör begreppen ”företagshemligheter” eller ”affärs- och driftsförhållanden” täcka in vad som kan omfattas av de tre begreppen i den här delen av artikeln (se prop. 1987/88:155 s. 12 f. och bet. 1989/90:LU37).

I artikeln finns infört tre olika slags undantag från sekretessen. Det första undantaget finns i artikel 18.1 där det anges att informationen ska behandlas konfidentiellt ”såvida det inte är nödvändigt att röja denna information med hänsyn till skyddet för människors hälsa och säkerhet”. Det andra undantaget finns i *artikel 18.2* där det anges att bestämmelserna i punkt 1 inte ska ”påverka medlemsstaternas och de anmälda organens skyldigheter i fråga om ömsesidigt informationsutbyte och utfärdande av varningar”. Det tredje undantaget finns i *artikel 18.3* där det anges att beslut som fattas av medlemsstaterna och kommissionen i enlighet med artikel 9 och 11 ska offentliggöras.

Uppgifter och situationer som omfattas av artikel 18

De uppgifter som artikel 18 närmast får anses ta sikte på är uppgifter om konstruktions- och utvecklingsverksamhet, ritningar och annan teknisk dokumentation avseende maskiner, marknadsföringsuppgifter m.m., dvs. all sådan information som en tillverkare eller annan som släpper ut en maskin på marknaden kan vilja hålla hemlig från framför allt konkurrenssynpunkt.

Huvuddelen av de avsedda uppgifterna kommer därmed inledningsvis att finnas hos tillverkaren eller dennes befullmäktigade representant (i fortsättningen av detta avsnitt avses med tillverkaren även den befullmäktigade representanten).

I samband med utförandet av sådan bedömning av överensstämmelse i vilken ett anmält organ (se om sådana organ i artikel 14 samt bilaga IX, X och XI i direktivet) medverkar kan vissa av uppgifterna hos tillverkaren behöva lämnas till det anmälda organet. Ytterligare uppgifter som omfattas av skyddet i artikel 18 kan bli resultatet av de åtgärder som det anmälda organet vidtar.

De myndigheter som har utsetts för att utse, anmäla och övervaka de anmälda organen skulle eventuellt behöva ta del av skyddade uppgifter. I Sverige är Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll (Swedac) den myndighet som har de angivna arbetsuppgifterna i enlighet med 17 § lagen (1992:1119) om teknisk kontroll. Ett erfarenhetsutbyte ska ske

mellan sådana myndigheter hos medlemsstaterna enligt artikel 14.7. Det kan emellertid ifrågasättas om detta erfarenhetsutbyte i sig behöver innebära utbyte av sådan information som skyddas av artikel 18.

Arbetsmiljöverket är marknadskontrollerande myndighet i enlighet med artikel 4.3 och 4. Inom ramen för marknadskontrollen kommer verket att behöva ta del av och inhämta skyddade uppgifter hos tillverkaren eller någon annan som släpper ut maskinen i fråga på marknaden. Det kan också uppstå ett behov för någon utanför myndigheten att lämna uppgifter till Arbetsmiljöverket för att t.ex. påtala brister hos en maskin. Det kan t.ex. handla om någon anställd hos en tillverkare eller ett skyddsombud.

Arbetsmiljöverket kan också behöva inhämta uppgifter från ett anmält organ. Det gäller bl.a. i den situationen när ett anmält organ upphäver eller drar tillbaka ett intyg eller godkännande eller det anmälda organet bedömer att verket behöver ingripa (se artikel 14.6).

Med hänsyn till bestämmelserna i *artikel 19* i direktivet kan ett uppgiftsutbyte behöva ske inom ramen för det samarbete som ska äga rum mellan de marknadskontrollerande myndigheterna i de olika medlemsstaterna. I artikel 19.1 anges bl.a. att åtgärder ska vidtas för att se till att nödvändig information överförs mellan dessa myndigheter.

Med utgångspunkt från de angivna situationerna ska härefter redovisas tillämpliga svenska bestämmelser om tystnadsplikt och sekretess. Redovisningen inleds med de tystnadsplikter som gäller för personer hos berörda privata rättssubjekt. Därefter redovisas tillämpliga bestämmelser om sekretess hos berörda myndigheter.

Svenska bestämmelser om tystnadsplikt

Tystnadsplikt gäller för personer anställda hos tillverkaren eller andra företag som är involverade i att släppa ut maskiner på marknaden i enlighet med lagen (1990:409) om skydd för företagshemligheter.

Med företagshemlighet avses enligt 1 § denna lag sådan information om affärs- eller driftförhållanden i en näringsidkares rörelse som näringsidkaren håller hemlig och vars röjande är ägnat att medföra skada för honom i konkurrenshänseende. Den som med uppsåt olovligen bereder sig tillgång till en företagshemlighet ska enligt 3 § dömas för företagsspioneri till böter eller fängelse i höst två år eller, om brottet är grovt, till fängelse i högst sex år. I lagen finns också bestämmelser om skadestånd, vitesförbud och inlösen av handling eller föremål som innefattar en företagshemlighet.

Enligt 2 § gäller lagen emellertid endast obehöriga angrepp på företagshemligheter. Som ett obehörigt angrepp anses inte att någon anskaffar, utnyttjar eller röjer en företagshemlighet hos en näringsidkare för att offentliggöra eller inför en myndighet eller annat behörigt organ avslöja något som skäligen kan misstänkas utgöra brott, på vilket fängelse kan följa, eller som kan anses utgöra annat allvarligt missförhållande i näringsidkarens rörelse. Som exempel på allvarligt missförhållande anges i förarbetena (1989/90:LU37) överträdelse av bestämmelserna i arbetsmiljölagen. Det innebär att uppgifter om en påstått bristfällig maskin skulle kunna lämnas till eller inhämtas av Arbetsmiljöverket som

marknadskontrollerande tillsynsmyndighet utan hinder av det skydd som lagen om skydd för företagshemligheter innebär.

Som redan har nämnts har artikel 18 i direktivet också förutsatt att det i en situation som denna ska göras undantag från annars gällande sekretess. I den andra meningen i artikel 18.1 anges att informationen ska behandlas konfidentiellt ”såvida det inte är nödvändigt att röja denna information med hänsyn till skyddet för människors hälsa och säkerhet”.

Bestämmelser om tystnadsplikt för den som är verksam inom ett anmält organ, som genomför bedömning av överensstämmelse, finns i 22 § lagen (1992:1119) om teknisk kontroll, i den mån det inte är fråga om någon inom det allmännas verksamhet då sekretesslagen gäller. Bestämmelsen innebär att den som har tagit befattning med ett ärende enligt den angivna lagen inte obehörigen får röja eller utnyttja vad denne har fått veta om någons affärs- eller driftsförhållanden. I princip ska myndigheter inte kunna utses till anmälda organ, varför det inte blir aktuellt att tillämpa sekretesslagen i dessa fall.

Obehörighetsrekvisitet får anses innebära att annars sekretessbelagda uppgifter även i dessa fall kan lämnas till tillsynsmyndighet.

Bestämmelser om tystnadsplikt för skyddsombud, ledamot i skyddskommitté och den som har deltagit i arbetsanpassnings- och rehabiliteringsverksamhet inom enskild verksamhet finns i 7 kap. 13 § arbetsmiljölagen. En sådan person får inte obehörigen röja eller utnyttja vad han eller hon under uppdraget har erfarit om yrkeshemlighet, arbetsförfarande, affärsförhållande, enskilds personliga förhållande eller förhållande av betydelse för landets försvar. De som omfattas av tystnadsplikt enligt denna bestämmelse får föra uppgiften vidare till en styrelseledamot i den organisation som utsett honom eller henne och till en sakkunnig hos den centrala arbetstagarorganisation till vilken organisationen hör. Tystnadsplikten förs vidare om den till vilken uppgifterna lämnas underrättas om den.

Med hänsyn till obehörighetsrekvisitet bör vidare ett skyddsombud eller någon av de övriga som omfattas av tystnadsplikt i dessa fall kunna lämna annars sekretessbelagd information om bristfälliga maskiner vidare till tillsynsmyndigheten.

Svenska bestämmelser om sekretess

Bestämmelser om sekretess för nu aktuella uppgifter hos myndigheter, finns i 8 kap. 2 och 6 §§ sekretesslagen (1980:100). Enligt 8 kap. 2 § sekretesslagen gäller sekretess för uppgift om enskilds affärs- eller driftsförhållanden i ärende enligt lagstiftning om arbetsmiljön om det kan antas att den enskilde lider skada om uppgiften röjs (ett s.k. rakt skaderekvisit). Bestämmelsen gäller därmed i sådana ärenden hos Arbetsmiljöverket. Bestämmelser om sekretess i annan myndighets tillsynsverksamhet finns i 8 kap. 6 § sekretesslagen. Bestämmelserna innebär att för uppgifter om enskilds affärs- eller driftsförhållanden gäller sekretess, i den utsträckning regeringen föreskriver det, om det kan antas att den enskilde lider skada om uppgifterna röjs. Som nämns ovan utöver Swedac tillsyn enligt direktivet i enlighet med 17 § lagen (1992:1119) om teknisk kontroll. Av 2 § sekretessförordningen (1980:657) och p. 12 i

bilagan till nämnda förordning framgår att sekretess enligt 8 kap. 6 § gäller i statlig myndighets verksamhet som består i utredning, tillståndsgivning och tillsyn enligt lagen om teknisk kontroll. Sekretessen för enskildas affärs- och driftsförhållanden gäller dock inte om intresset av allmän kändedom om förhållande som rör människors hälsa, miljön eller redligheten i handeln eller ett liknande allmänintresse har sådan vikt att de bör lämnas ut. Som inledningsvis har sagts bör de uppgifter som ska skyddas enligt artikel 18 anses vara av den karaktären att de omfattas av begreppet ”enskilds affärs- och driftsförhållanden”.

Bestämmelsen i artikel 18.3 om offentliggörande av beslut i enlighet med artiklarna 9 och 11, dvs. beslut om förbud, återkallelse och om villkor för utsläppande på marknaden av maskiner, får närmast ses som ett undantag från sekretessen i artikeln. Trots detta bör sådana beslut i regel kunna meddelas utan att sekretessbelagda uppgifter behöver röjas.

Mellan marknadskontrollerande myndigheter samt mellan myndigheter med uppgift att övervaka anmälda organ i de olika medlemsstaterna ska ske ett samarbete och informationsutbyte respektive erfarenhetsutbyte. Ett exempel på en situation då ett informationsutbyte behöver ske är i samband med handläggningen av ett marknadskontrollärende där tillverkaren finns i en annan medlemsstat. I ett sådant fall kan informationsutbytet behöva omfatta även sådana uppgifter som artikel 18 avses skydda.

Enligt 1 kap. 3 § tredje stycket sekretesslagen får uppgift för vilken sekretess gäller enligt denna lag inte röjas för utländsk myndighet eller mellanfolklig organisation annat än om utlämnande sker i enlighet med särskild föreskrift därom i lag eller förordning eller om uppgiften i motsvarande fall skulle få lämnas ut till svensk myndighet och det enligt den utlämnande myndighetens prövning står klart att det är förenligt med svenska intressen att uppgiften lämnas till den utländska myndigheten eller mellanfolkliga organisationen.

Uppgift som omfattas av sekretess hos Arbetsmiljöverket enligt 8 kap. 2 § sekretesslagen eller hos Swedac enligt 8 kap. 6 § sekretesslagen torde kunna lämnas ut till en annan svensk tillsynsmyndighet i enlighet med 14 kap. 3 § första stycket sekretesslagen. Enligt denna bestämmelse hindrar inte sekretess att uppgift lämnas mellan myndigheter om intresset av att uppgiften lämnas har företräde framför det intresse som sekretessen ska skydda.

Eftersom ett utlämnande av uppgifter i enlighet med direktivet i stor utsträckning måste anses förenligt med svenska intressen bör uppgifter hos Arbetsmiljöverket och Swedac i de allra flesta fall kunna lämnas vidare till utländsk myndighet eller kommissionen i enlighet med 1 kap. 3 § tredje stycket sekretesslagen.

Sammanfattningsvis innebär vad som har tagits upp i detta avsnitt att befintliga svenska bestämmelser om tystnadsplikt och sekretess samt skydd för företagshemligheter torde motsvara omfattningen av den sekretess som förutsätts i artikel 18 i det nya maskindirektivet. Något behov av författningsändringar finns inte.

5.1 Arbete i arbetsgivarens hushåll

Regeringens förslag: Arbetsmiljölagen (1977:1160) görs tillämplig även för arbete i arbetsgivarens hushåll. Följändringar görs i lagen (1970:943) om arbetstid m.m. i husligt arbete.

Utredarens förslag: Stämmer huvudsakligen med regeringens.

Remissinstanserna: *Landsorganisationen i Sverige (LO), Tjänstemännens centralorganisation (TCO), Sveriges Kommuner och Landsting* samt *Arbetsgivarförbundet KFO (KFO)* tillstyrker förslaget. *Kommunala Företagens Samorganisation (KFS)* anser att mer restriktiva möjligheter till tillsyn bör behållas när det gäller arbete i en annan persons hushåll. *Socialstyrelsen* tar inte ställning till förslaget, eftersom utredaren inte belyser vilka konsekvenser förslaget får för personer som väljer att vara arbetsgivare för sina personliga assistenter.

Skälen för regeringens förslag

Bakgrund

Tillämpningsområdet för arbetarskyddslagen (1949:1) var inledningsvis begränsad i huvudsak till näringsverksamhet. Den 1 januari 1964 utvidgades lagens tillämpningsområde, så att i princip all verksamhet i vilken arbetstagare utförde arbete för en arbetsgivares räkning skulle omfattas av lagen. Vissa undantag ansågs dock önskvärda. Undantag gjordes bland annat för arbete i arbetsgivarens hushåll.

När arbetsmiljölagen (1977:1160) trädde i kraft den 1 juli 1978 föreskrevs i denna, på samma sätt som tidigare gällt enligt arbetarskyddslagen, att den inte skulle gälla arbete som utfördes i arbetsgivarens hushåll. Sedan år 1996 är dock arbetsmiljölagen tillämplig vid arbete som utförs i arbetsgivarens hushåll om arbetstagaren är under 18 år.

Enligt 1 kap. 4 § arbetsmiljölagen undantas alltjämt arbete som utförs i arbetsgivarens hushåll av den som fyllt 18 år från lagens tillämpningsområde. För sådant arbete gäller bestämmelserna i lagen (1970:943) om arbetstid m.m. i husligt arbete.

Lagen om arbetstid m.m. i husligt arbete

Enligt 8 § lagen om arbetstid m.m. i husligt arbete är arbetsgivare skyldiga att vidta alla åtgärder som behövs för att förebygga att arbetstagare utsätts för ohälsa eller olycksfall i arbetet. Tillsyn utövas enligt 15 § av Arbetsmiljöverket. Undersökning på arbetsställe får dock göras endast på begäran av part eller om det annars finns särskild anledning.

Arbetsmiljölagen innehåller ett mer omfattande regelverk. Lagen är av ramlagskaraktär. Enligt 1 kap. 1 § är dess ändamål att förebygga ohälsa och olycksfall i arbetet samt att även i övrigt uppnå en god arbetsmiljö. 2 kap. innehåller allmänt hållna bestämmelser om arbetsmiljöns beskaffenhet. Bl.a. sägs i 2 kap. 1 § att arbetsmiljön ska vara tillfredsställande med hänsyn till arbetets natur och den sociala och tekniska utvecklingen i samhället. I 3 kap. finns bestämmelser om allmänna skyldigheter för arbetsgivare m.fl. Arbetsgivare ska enligt 3 kap. 2 § bl.a. vidta alla åtgärder som behövs för att förebygga att arbetstagaren utsätts för ohälsa och olycksfall. I 3 kap. 2 a § sägs bl.a. att arbetsgivaren ska systematiskt planera, leda och kontrollera verksamheten på ett sätt som leder till att arbetsmiljön uppfyller föreskrivna krav på en god arbetsmiljö. Arbetsgivaren ska utreda arbetsskador, fortlöpande undersöka riskerna i verksamheten och vidta de åtgärder som föranleds av detta.

Arbetsmiljölagens rambestämmelser fylls ut med föreskrifter från Arbetsmiljöverket. Föreskrifterna är i huvudsak tillämpliga i fråga om olika risker, som är knutna till särskilda arbetsmiljöfaktorer som maskiner, tunga lyft etc. Av mer övergripande karaktär är föreskrifterna om systematiskt arbetsmiljöarbete (AFS 2001:1). Bestämmelserna har i huvudsak inriktning på mer omfattande verksamheter. Regler som har mer generell tillämpning är t.ex. att arbetsgivaren ska se till att arbetstagarens kunskaper om arbetet och riskerna är tillräckliga (7 §) samt att arbetsgivaren regelbundet ska undersöka arbetsförhållandena och bedöma riskerna för ohälsa och olycksfall (8 §). Om en arbetstagare råkar ut för ohälsa eller olycksfall i arbetet eller något allvarligt tillbud inträffar, ska arbetsgivaren enligt 9 § utreda orsakerna. Varje år ska en skriftlig sammanställning göras av ohälsa, olycksfall och allvarliga tillbud som har inträffat i arbetet.

Tillsyn utövas enligt 7 kap. 1 § arbetsmiljölagen av Arbetsmiljöverket. Enligt 15 § arbetsmiljöförordningen (1977:1166) ska inspektionsbesök som gäller arbete i hem endast ske på begäran av den arbetsgivare eller arbetstagare som berörs eller om det finns någon annan särskild anledning till det.

Bör arbete i arbetsgivarens hushåll omfattas av arbetsmiljölagen?

Ny lagstiftning på det sociala området har lett till att många äldre eller funktionshindrade får hjälp i sitt hem av personliga assistenter. Ibland är dessa assistenter anställda av en kommun, ett bolag eller någon annan juridisk person. I sådana fall gäller arbetsmiljölagen. Det förekommer emellertid också att det är den funktionshindrade själv som personligen är arbetsgivare för sin eller sina assistenter. I sådana fall blir det fråga om arbete i arbetsgivarens hushåll, vilket medför att arbetsmiljölagen gäller bara om arbetstagaren är under 18 år. I övrigt gäller lagen om arbetstid m.m. i husligt arbete.

Av det material som utredaren har redovisat (SOU 2006:44, s. 237–243) framgår att flertalet av dem som arbetar som personliga assistenter omfattas av kraven i arbetsmiljölagen. Detta kan antingen bero på att annan än den funktionshindrade är arbetsgivare eller på att den funktions-

hindrade är bunden av kollektivavtal som gör kraven i arbetsmiljölagen tillämpliga. Utöver gruppen personliga assistenter kan det finnas andra arbetstagare som är anställda för att utföra husligt arbete i arbetsgivarens hushåll. Sådant arbete kan bestå av t.ex. barnpassning eller städning.

LO, TCO, Sveriges Kommuner och Landsting samt *KFO* tillstyrker förslaget att ta bort undantaget i arbetsmiljölagen för arbete i arbetsgivarens hushåll. *KFO* anser dessutom att motsvarande undantag i arbetstidslagen bör tas bort. När det gäller den senare frågan finns inte underlag för att göra någon bedömning i detta lagstiftningsärende.

Socialstyrelsen tar inte ställning till förslaget, eftersom utredaren inte belyser vilka konsekvenser förslaget får för personer som väljer att vara arbetsgivare för sina personliga assistenter. Regeringen anser dock att de konsekvenser som kan följa av att den utförligare regleringen i arbetsmiljölagen blir tillämplig även för assistansberättigade som väljer att vara arbetsgivare inte kan anses vara så betungande att det uppväger fördelarna med förslaget. Regeringen kan därför inte se något skäl för att frågan om vilka regler som ska gälla för en arbetstagares arbetsmiljö ska vara beroende av vem som är arbetsgivare i det enskilda fallet. Arbetsmiljölagen ger bra förutsättningar för en god arbetsmiljö och bör därför gälla för personliga assistenter oberoende av vem som är arbetsgivare.

KFS anser att mer restriktiva möjligheter till tillsyn bör behållas när det gäller arbete i en annan persons hushåll. Sådana regler finns i 15 § arbetsmiljöförordningen (1997:1166) och innebär att inspektionsbesök i fråga om arbete som utförs i hemmet endast ska ske på begäran av den arbetsgivare eller arbetstagare som berörs eller om det finns någon annan särskild anledning. Regeringen ser inget skäl för att nu ändra på den regleringen.

Sammanfattningsvis har det inte framkommit något skäl mot att upphäva undantaget i arbetsmiljölagen samtidigt som det finns goda skäl för att göra arbetsmiljölagen fullt ut tillämplig vid husligt arbete.

Arbetsmiljölagen gäller i dag för allt annat arbete än hushållarbete, även då en privatperson är arbetsgivare. Den gäller dessutom för hushållsarbete i arbetsgivarens hushåll i de fall då arbetstagaren är under 18 år. Den gäller för arbete av personliga assistenter i stor omfattning, dels då assistenterna är anställda av kommun, kooperativ eller dylikt, dels då arbetsgivaren är en privatperson som är berättigad till assistansersättning och som följer arbetsmiljölagen till följd av kollektivavtal.

En mindre grupp personer som utför hushållsarbete omfattas inte av det starkare skydd som arbetsmiljölagens regler ger jämfört med vad som gäller om skydd mot olycksfall och ohälsa i lagen om arbetstid m.m. i husligt arbete. Det är från regelförenklingssynpunkt mindre lämpligt att olika lagar gäller för samma slags arbete, utan att det finns en rationell anledning till skillnaden.

Regeringen anser att arbetsmiljön bör regleras utifrån samma principer för alla arbetstagare i Sverige. Enligt regeringens mening bör undantaget för husligt arbete i arbetsmiljölagen avskaffas, eftersom det i praktiken diskriminerar en liten, godtyckligt avgränsad, grupp. Att likartade situationer behandlas på samma sätt, bör också bidra till att skapa en ökad klarhet om vilka principer och regler som gäller för arbetsmiljön.

Regeringen instämmer därför i utredarens bedömning och föreslår att undantaget i 1 kap. 4 § arbetsmiljölagen upphävs. Med anledning av

5.2 Kompletterande upplysningar om arbetsmiljölagens tillämpningsområde

Regeringens förslag: I arbetsmiljölagen införs en bestämmelse som hänvisar till andra lagar vilka upplyser om i vilken omfattning arbetsmiljölagen är tillämplig på

- deltagare i arbetsmarknadspolitiska program,
- deltagare i praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet som har anvisats av socialnämnd,
- asylsökande m.fl. som deltar i sysselsättning som Migrationsverket ger dem.

Det införs en upplysning om att arbetsmiljölagen i vissa fall gäller även utomlands.

Utredarens förslag: Överensstämmer delvis med regeringens. Utredaren förslår dock inte några hänvisningar till bestämmelserna i socialtjänstlagen (2001:453), lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. eller lagen (1999:568) om utlandsstyrkan inom Försvarsmakten.

Remissinstanserna: *Arbetsförmedlingen, Landsorganisationen i Sverige, Tjänstemännens centralorganisation, Arbetsgivarverket, Företagarna, Kommunala Företagens Samorganisation, Arbetsgivarföreningen KFO* och *Fastigo* tillstyrker utredarens förslag.

Skälen för regeringens förslag

Arbetsmarknadspolitiska program

I lagen (2000:625) om arbetsmarknadspolitiska program finns övergripande bestämmelser om de arbetsmarknadspolitiska programmen. I 7 § finns bestämmelser bl.a. om i vilken utsträckning arbetsmiljölagen gäller för personer i denna verksamhet. Paragrafen har följande lydelse:

”7 § Den som tar del av ett arbetsmarknadspolitiskt program skall inte anses som arbetstagare om inte programmet gäller en anställning med anställningsstöd eller lönebidrag, skyddat arbete, trygghetsanställning, reguljärt arbete inom ramen för jobb- och utvecklingsgarantin, jobbgarantin för ungdomar eller en anställning med särskilt stöd för inroduktion och uppföljning (SIUS).

När ett program bedrivs på en arbetsplats skall den som tar del av programmet dock likställas med arbetstagare vid tillämpning av följande regler i arbetsmiljölagen (1977:1160):

- 2 kap. 1–9 §§ om arbetsmiljöns beskaffenhet,
- 3 kap. 1–4 och 7–14 §§ om allmänna skyldigheter,
- 4 kap. 1–4 och 8–10 §§ om bemyndiganden,
- 5 kap. 1 och 3 §§ om minderåriga,
- 7 kap. om tillsyn,
- 8 kap. om påföljder, och
- 9 kap. om överklagande.

Vad som i arbetsmiljölagen sägs om arbetsgivare skall gälla den som har upplåtit en arbetsplats för programverksamhet.”

Paragrafen innebär att deltagare i sådana program som avses i första stycket omfattas av arbetsmiljölagen i dess helhet, eftersom dessa deltagare likställs med arbetstagare. För övriga deltagare i arbetsmarknadspolitiska program som bedrivs på en arbetsplats ska de bestämmelser i arbetsmiljölagen som räknas upp i andra stycket ändå tillämpas.

Arbetsmiljölagen innehåller inte någon upplysning om i vilken omfattning dess bestämmelser gäller för deltagare i arbetsmarknadspolitiska program. Som utredaren påtalat, finns det en risk att deltagare i arbetsmarknadspolitiska program glöms bort i arbetsmiljösammanhang på grund av att det inte framgår av arbetsmiljölagen att lagen ska gälla även för dem. Regeringen föreslår därför att det i arbetsmiljölagen införs en bestämmelse som hänvisar till 7 § lagen om arbetsmarknadspolitiska program i frågan om arbetsmiljölagens tillämplighet för deltagare i sådana program.

Praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet beslutad av socialnämnd

Enligt 4 kap. 4 § socialtjänstlagen (2001:453) får socialnämnden i vissa fall begära, att den som uppbär försörjningsstöd under viss tid ska delta i av nämnden anvisad praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet om den enskilde inte kunnat beredas någon lämplig arbetsmarknadspolitisk åtgärd. Enligt 6 § samma lag ska den som deltar i sådan kompetenshöjande verksamhet inte anses som arbetstagare. Han eller hon ska dock likställas med arbetstagare vid tillämpning av 2 kap. 1–9 §§, 3 kap. 1–4 och 7–14 §§, 4 kap. 1–4 och 8–10 §§ samt 7–9 kap. arbetsmiljölagen och av lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring.

I 1 kap. arbetsmiljölagen finns regler om lagens ändamål och tillämpningsområde. Systematiska skäl talar för att lagens tillämpningsområde bör anges uttömmande. För att uppnå detta och för att de som deltar i kompetenshöjande verksamhet efter anvisning av socialnämnd inte ska glömmas bort i arbetsmiljösammanhang, bör en hänvisning till reglerna i 4 kap. socialtjänstlagen införas. Regeringen föreslår därför att en sådan hänvisning införs.

Sysselsättning som avses i 4 § lagen om mottagande av asylsökande m.fl.

Enligt 5 § lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. ska de som deltar i sådan sysselsättning som Migrationsverket ger dem enligt 4 § samma lag inte anses som arbetstagare. De ska dock likställas med arbetstagare vid tillämpning av 2 kap. 1–9 §§, 3 kap. 1–4 och 7–13 §§, 4 kap. 1–4 och 8–10 §§, 5 kap. 1–3 §§ samt 7–9 kap. arbetsmiljölagen.

För att de som deltar i sådan sysselsättning som Migrationsverket ger dem enligt 4 § lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. inte ska glömmas bort i arbetsmiljösammanhang och för att arbetsmiljölagens uppräknings ska bli uttömmande, bör en hänvisning införas i arbetsmiljölagen även i detta avseende. Regeringen föreslår därför att en sådan hänvisning införs.

Enligt 2 § lagen (1999:568) om utlandsstyrkan inom Försvarsmakten ska 2 kap. 1–8 §§, 3 kap. 1–4, 6 och 12 §§, 6 kap. 1–6 §§, 6 a § första stycket första och andra meningarna och andra stycket samt 8 och 9 §§ arbetsmiljölagen gälla även utomlands för dem som tjänstgör inom utlandsstyrkan, om inte tjänstgöringsförhållandena hindrar det. Enligt 1 a § lagen om utlandsstyrkan inom Försvarsmakten ska bland annat 2 § den lagen tillämpas även för den som tjänstgör utomlands i Polisens utlandsstyrka.

För att klargöra tillämpningsområdet för arbetsmiljölagen, bör en upplysning om reglerna i lagen om utlandsstyrkan inom Försvarsmakten införas i lagen. Regeringen föreslår därför att en sådan upplysning införs.

6 Tydligare regler för produktinformation

Regerings förslag: Arbetsmiljölagen (1977:1160) förtydligas så att det uttryckligen framgår att kravet på produktinformation om tekniska anordningar innefattar krav på anvisningar för montering, installation, användning och skötsel av anordningen.

Utredarens förslag: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: *Landsorganisationen i Sverige, Tjänstemännens centralorganisation, Kommunala företagens Samorganisation* och *Arbetsgivarförbundet KFO* tillstyrker förslaget.

Skälen för regeringens förslag

Bakgrund

Enligt 3 kap. 8 § första stycket arbetsmiljölagen (1977:1160) ska den som tillverkar, importerar, överlåter eller upplåter en maskin, ett redskap, skyddsutrustning eller annan teknisk anordning se till att anordningen erbjuder betryggande säkerhet mot ohälsa och olycksfall.

Enligt samma paragraf tredje stycket ska uppgifter om anordningen som är av betydelse för att förebygga ohälsa och olycksfall (produktinformation) lämnas vid avlämnandet genom tydlig märkning eller på annat sätt. Därefter följer en bestämmelse om marknadsföring som kan förbigås i detta sammanhang.

Den aktuella formuleringen i tredje stycket kom till vid de ändringar som gjordes i arbetsmiljölagen år 1991. Den tidigare motsvarigheten till bestämmelsen hade följande lydelse:

”De anvisningar som behövs för anordningens montering, användning och skötsel skall medfölja vid avlämnandet. Anordningen skall vara tydligt märkt med uppgifter av betydelse för att förebygga ohälsa och olycksfall.”

Avsikten var att formuleringen från 1991 skulle vara mer generell utan att inskränka de skyldigheter som gällde enligt den tidigare lydelsen. I samband med ändringen uttalades att bestämmelsen har ändrats så att

uppgiftsskyldigheten omfattar inte bara märkning och anvisningar för montering, användning och skötsel utan alla uppgifter som kan vara av betydelse för att förebygga att anordningen försäkras ohälsa och olycksfall efter avlämnandet.

Lagtexten bör göras tydligare

Det har visat sig att formuleringen av 3 kap. 8 § tredje stycket arbetsmiljölagen ofta ger upphov till oklarhet eftersom det inte framgår klart för läsaren att den omfattar även monterings- och bruksanvisningar och liknande. Denna problematik har påtalats av dåvarande Arbetarskyddsstyrelsen i en skrivelse till regeringen den 29 juni 1999. Arbetarskyddsstyrelsen föreslog då att bestämmelsen skulle kompletteras så att vissa delar av den gamla formuleringen åter togs in i lagtexten.

Enligt Arbetsmiljöverket kvarstår behovet av ett förtydligande av lagtexten. Därvid har framhållits att bestämmelsen även bör ange att anvisningar för installation ska medfölja. Arbetsmiljöverket har också föreslagit en språklig förbättring av lagtexten.

Som har framgått ovan var avsikten med lydelsen från 1991 att skyldigheten att lämna produktinformation skulle utvidgas i förhållande till vad som tidigare gällt. Ett resultat av förändringen har dessvärre blivit att det inte längre är tydligt att de skyldigheter som tidigare fanns i fråga om bruks- och monteringsanvisningar m.m. fortfarande kvarstår.

Regeringen instämmer i utredarens bedömning, att ett förtydligande av 3 kap. 8 § tredje stycket arbetsmiljölagen bör göras, så att det uttryckligen framgår att kravet på produktinformation om tekniska anordningar innefattar krav på anvisningar för montering, installation, användning och skötsel av anordningen. Sådana anvisningar torde ofta bestå av handlingar, vilket bör återspeglas genom ett tillägg om detta i lagtexten. En språklig förbättring föreslås på så sätt att ”lämnas vid avlämnandet” ersätts av ”medfölja vid avlämnandet”.

7 Ikraftträdande

7.1 Det nya maskindirektivet

Regeringens förslag: De ändringar i arbetsmiljölagen (1977:1160) som avser genomförande av det nya maskindirektivet ska träda i kraft den 15 juni 2008.

Promemorians förslag: Ikraftträdandet föreslogs ske den 29 december 2009.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans har yttrat sig i frågan.

Skälen för regeringens förslag: I direktivet anges att genomförandet av maskindirektivet ska ske senast den 29 juni 2008 och bestämmelserna som genomför direktivet ska träda i kraft den 29 december 2009.

Eftersom direktivet huvudsakligen genomförs genom Arbetsmiljöverkets föreskrifter behöver bemyndigande för Arbetsmiljöverket finnas när beslut fattas att utfärda föreskrifterna.

Ändringarna i arbetsmiljölagen som avser genomförandet av maskindirektivet bör därför träda i kraft den 15 juni 2008.

7.2 Arbete i arbetsgivarens hushåll och tydligare regler i arbetsmiljölagen

Regeringens förslag: Arbetsmiljölagen ska gälla för arbete i arbetsgivarens hushåll från och med den 1 januari 2009. De regler som tydligare anger arbetsmiljölagens tillämpningsområde och reglerna om produktinformation ska träda i kraft samma dag.

Utredarens förslag: I betänkandet som lämnades i maj 2006 föreslogs att förslagen skulle träda i kraft den 1 juli 2007.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans har yttrat sig i frågan.

Skälen för regeringens förslag: Det kan finnas behov av någon informationsinsats innan arbetsmiljölagen ska tillämpas på arbete i arbetsgivarens hushåll. Dessa ändringar och förslagen till tydligare regler i arbetsmiljölagen bör därför träda i kraft den 1 januari 2009.

8 Konsekvenser

8.1 Det nya maskindirektivet

8.1.1 Effekter för små företag

Det kan inledningsvis erinras om att förslaget till ett nytt maskindirektiv togs fram bl.a. med beaktande av förslag från den s.k. Molitorgruppen, vilken tillsattes av kommissionen 1994 med uppgift att utvärdera gemenskapens och den nationella lagstiftningens inverkan på konkurrenskraft och sysselsättning. Direktivförslaget togs fram efter önskan om förenklingar, uttryckta av de ekonomiska aktörerna. Dessutom har tillämpningsområdet definierats om så att det blivit tydligare och vissa produkter har också inkluderats. Syftet med omarbetningen har, mot den här bakgrunden, angivits vara att förbättra de juridiskt bindande delarna i texten, att anpassa och förtydliga tillämpningsområdet samt att erhålla en så hög nivå för hälsa och säkerhet som möjligt.

Genom det nya och omarbetade direktivet har det mot den här bakgrunden åstadkommit ett direktiv där oklarheter om tillämpningsområdet m.m. har undanröjts och definitionerna av vissa begrepp har förbättrats. Det nya direktivet och de bestämmelser som genomför direktivet i svensk rätt kommer därigenom att bli lättare att tillämpa inte minst för små och medelstora företag. Initialt kommer det naturligtvis för till-

verkare och andra som medverkar i att maskiner släpps ut på marknaden innebära att de måste sätta sig in i direktivets innehåll och de nyheter och förändringar som föreligger i förhållande till det nu gällande maskindirektivet.

I enligt med vad Europeiska kommissionen konstaterar i sin konsekvensbeskrivning till förslaget till nytt maskindirektiv är de företag som berörs i stor utsträckning små och medelstora företag och dessa företag finns överallt inom unionen. De tillverkande företagen torde redan tillämpa det nu gällande maskindirektivet.

Det nya maskindirektivet innehåller inga bestämmelser som särskilt riktar sig till små och medelstora företag. Bestämmelserna i direktivet innebär i många avseenden förenklingar i förhållande till det nu gällande maskindirektivet.

Antal förfaranden för bedömning av överensstämmelse har minskats. För cirka 95 procent av tillverkningen består den av en intern kontroll av tillverkningen av en maskin eller maskinserie, vilken tillverkaren gör utan inblandning av en tredje part. För tillverkning av produkter som bedöms som mer riskfyllda, fordras i vissa fall en EG-typkontroll i vilken ett tredjepartsorgan (ett anmält organ) deltar. För sådana mer riskfyllda maskiner, som tillverkats i enlighet med harmoniserade standarder, kan tillverkaren emellertid välja vilket förfarande som ska tillämpas. Förfarandena innehåller även en möjlighet att använda fullständig kvalitets-säkring, ett val som tillverkaren gör på eget ansvar men där också ett anmält organ medverkar.

Det är inte uteslutet att konkurrenskraften för såväl de maskin-tillverkande företagen som de företag som använder maskiner i sin verksamhet (och därmed utgör marknaden för maskiner) kommer att kunna förbättras genom att tillämpningen av direktivet blir enklare och tolkningsproblemen färre för berörda parter.

8.1.2 Jämställdhetskonsekvenser

Några särskilda konsekvenser från jämställdhetssynpunkt föreligger inte.

8.1.3 Ekonomiska konsekvenser

Syftet med det nya maskindirektivet är att säkerställa den fria rörligheten för varor och en garanterad hög skyddsnivå för hälsa, säkerhet och konsumentskydd. Konkurrenskraften för företagen kan komma att förbättras genom att tillämpningen av direktivet blir enklare och tolkningsproblemen blir färre för berörda parter.

Som anges i skälen till det nya maskindirektivet (skäl 2) är maskinsektorn en viktig del av verkstadsindustrin och en av de industriella hörnstenarna i gemenskapens ekonomi. Fler än 2,2 miljoner personer sysselsätts inom denna sektor. Det anges vidare i skälen att de sociala kostnaderna för det stora antal olyckor som direkt orsakas vid användning av maskiner kan minskas genom att säkerheten beaktas redan på konstruktions- och tillverkningsstadiet och genom korrekt installation och underhåll av maskinerna.

Sammanfattningsvis kan det konstateras att en väl fungerande marknad för säkra maskiner innebär stora ekonomiska fördelar för såväl näringslivet som enskilda individer och samhället.

Prop. 2007/08:65

8.1.4 Statsfinansiella konsekvenser

I det nya maskindirektivet finns det bestämmelser om marknadskontroll av maskiner. En särskild bestämmelse om samarbete mellan marknadskontrollerande myndigheter i de olika medlemsstaterna och kommissionen samt informations- och erfarenhetsutbyte dem emellan har förts in i direktivet. Som anges i skälen (skäl 10) innebär direktivet att medlemsstaterna ska ha kapacitet att utföra en effektiv marknadskontroll i syfte att se till att direktivet tillämpas korrekt och enhetligt.

Skyldigheterna att utöva erforderlig marknadskontroll och att delta i det angivna samarbetet samt informations- och erfarenhetsutbytet utgör åligganden för Sverige som medlemsstat i Europeiska unionen. Arbetsmiljöverket har utpekats som marknadskontrollerande myndighet inom sitt verksamhetsområde.

Mot den här bakgrunden måste Arbetsmiljöverket avsätta tillräckliga resurser för att övervaka marknaden och göra nödvändiga ingripanden samt delta i samarbete och informations- och erfarenhetsutbyte. En närmare bedömning av omfattningen av Arbetsmiljöverkets marknadskontroll och det resursbehov som det föranleder, kommer att göras i samband med den översyn av den framtida arbetsmiljöpolitiken som nu pågår. Det finns i det sammanhanget anledning att också ta hänsyn till resultatet av det arbete som för närvarande pågår inom EU, som en del av översynen av den s.k. nya metoden för harmonisering av gemenskapslagstiftning, med att ta fram mer preciserade bestämmelser om marknadskontrollen inom ramen för en EG-förordning.

De tvister som kan uppkomma som en följd av de utökade befogenheterna för Arbetsmiljöverket kan inte förväntas få någon betydande inverkan på domstolarnas arbetsbelastning. De nya reglerna antas därför inte föranleda ett behov av ökade resurser till domstolarna.

8.2 Kompletterande upplysningar om arbetsmiljölagens tillämpningsområde och tydligare regler för produktinformation

Förslagen innebär ingen ändring i sak av gällande lagstiftning, utan avser endast att skapa tydligare regler och att underlätta för dem som ska sätta sig in i bestämmelsernas innebörd. Förslagets ekonomiska och övriga konsekvenser kan därför antas vara positiva för dem som bestämmelserna riktar sig till.

8.3 Arbete i arbetsgivarens hushåll

För en mindre grupp arbetsgivare, som uppstår assistansersättning eller eljest anställer någon över 18 år för hushållsarbete, innebär förslaget

ökade skyldigheter avseende arbetsmiljön. En del av denna grupp följer redan arbetsmiljölagen till följd av kollektivavtal. Verkan av förändringen begränsas även av att regeln om att inspektion av arbete i ett hem i 15 § arbetsmiljöförordningen fortfarande gäller. Regeln innebär att inspektion endast ska ske på begäran av arbetsgivare eller arbetstagarare som berörs eller om det eljest finns särskild anledning.

Förändringen innebär samtidigt att det blir lättare att få en uppfattning om vilka principer och regler som gäller i arbetsmiljöhänseende, om likartat arbete behandlas lika i lagstiftningen.

Sammanfattningsvis leder förslaget till ett tydligare och mer konsekvent regelsystem när det gäller hushållsarbete, samtidigt som konsekvenserna i fråga om ökade arbetsmiljökrav för vissa arbetsgivare måste bedömas som högst marginell.

Flertalet som är sysselsatta med aktuellt slag av arbete kan antas vara kvinnor. Den arbetsmiljöförbättring som förändringen kan innebära, kommer således i första hand att gynna kvinnliga arbetstagarare.

9 Författningskommentar

9.1 Förslaget till lag om ändring i arbetsmiljölagen (1977:1160)

1 kap. 2 §

Förslaget behandlas i avsnitt 5.1.

Ändringen i *första stycket* är en följd av att någon inskränkning i lagens tillämplighet inte längre gäller enligt 1 kap. 4 §.

1 kap. 4 §

Det tidigare undantaget från lagens tillämplighet avseende arbete i arbetsgivarens hushåll gäller inte längre. Förslaget i den delen behandlas i avsnitt 5.1.

Förslaget till den nya lydelsen av paragrafen behandlas i avsnitt 5.2.

Första stycket upplyser om att arbetsmiljölagen är tillämplig för deltagare i arbetsmarknadspolitiska program i den utsträckning som framgår av 7 § lagen (2000:625) om arbetsmarknadspolitiska program.

Andra stycket upplyser om att arbetsmiljölagen är tillämplig för deltagare i praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet som har anvisats av socialnämnd i den utsträckning som framgår av 4 kap. 6 § socialtjänstlagen (2001:453).

Tredje stycket upplyser om att arbetsmiljölagen är tillämplig för dem som Migrationsverket ger sysselsättning enligt 4 § lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. i den utsträckning som framgår av 5 § den lagen.

Fjärde stycket upplyser om att arbetsmiljölagen gäller även utomlands i den omfattning som framgår av 1 a och 2 §§ lagen (1999:568) om utlandsstyrkan inom Försvarsmakten. Prop. 2007/08:65

3 kap. 8 §

Förslaget behandlas i avsnitt 6.

Justeringarna i *tredje stycket* innebär endast ett förtydligande av gällande rätt. Genom den ändrade ordalydelsen framgår uttryckligen att kravet på produktinformation om tekniska anordningar bl.a. innebär att anvisningar för montering, installation, användning och skötsel av anordningen ska medfölja.

4 kap. 1 §

Bemyndigandet i första stycket har utformats i enlighet med *Lagrådets* generella synpunkter om att någon viss förvaltningsmyndighet inte bör pekas ut. Regeringens avsikt är dock att delegera föreskrifträtten till samma myndighet som anges i lagens övriga bemyndiganden, dvs. Arbetsmiljöverket.

Punkt 3 i paragrafen är ny. Den ger möjlighet till föreskrifter om sådana ingripanden som Europeiska kommissionen har beslutat om i enlighet med artikel 9 i det nya maskindirektivet och som därmed ska genomföras nationellt. Arbetsmiljöverket kommer genom ändringen att ges möjlighet att meddela sådana föreskrifter med stöd av 18 § första stycket 1 arbetsmiljöförordningen (1977:1166). Bestämmelsen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag. För en närmare motivering till ändringen se avsnitt 4.2.3.

7 kap. 11 §

I bestämmelsen har uttrycket ”om det finns särskild risk från arbetsmiljösynpunkt” tagits bort. Därigenom kan ingripanden med stöd av bestämmelsen göras när det föreligger en felaktig CE-märkning i enlighet med artikel 17 i det nya maskindirektivet, utan att den felaktiga märkningen i sig innebär en sådan risk. För en närmare motivering till ändringen se avsnitt 4.2.4.

9.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1970:943) om arbetstid m.m. i husligt arbete

1 §

Förslaget behandlas i avsnitt 5.1.

Ändringarna i *andra stycket* är en följd av att lagen inte längre innehåller några arbetsmiljöregler. Övriga ändringar är av redaktionellt slag.

Förslaget behandlas i avsnitt 5.1.

Särreglerna för arbete i arbetsgivarens hushåll i arbetsmiljöhänseende har upphävts. Den nya lydelsen av paragrafen upplyser om att arbetsmiljölagen gäller för arbete i arbetsgivarens hushåll.

15 §

Förslaget behandlas i avsnitt 5.1.

Med anledning av att arbetsmiljölagen har gjorts tillämplig på arbete i arbetsgivarens hushåll, gäller tillsynen enligt paragrafen i fortsättningen enbart arbetstidsregler. Arbetsmiljöverket utövar tillsyn över att dessa regler följs. Den tidigare hänvisningen till tillämpliga regler om tillsyn över arbetsmiljölagen har ersatts med en hänvisning till motsvarande regler i arbetstidslagen (1982:673). Sådana regler finns i 20–22 §§ arbetstidslagen. Övriga ändringar är av redaktionellt slag.

Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/42/EG
av den 17 maj 2006 om maskiner och ändring av
direktiv 95/16/EG (omarbetning)

Prop. 2007/08:65
Bilaga 1

Sammanfattning av promemorian Genomförande av det nya maskindirektivet (Ds 2007:44)

Prop. 2007/08:65
Bilaga 2

Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/42/EG av den 17 maj 2006 om maskiner och om ändring i direktiv 95/16/EG¹⁴ offentliggjordes den 9 juni 2006 i Europeiska gemenskapernas tidning (EGT). Nationella bestämmelser som genomför direktivet ska vara antagna och offentliggjorda senast den 29 juni 2008. Bestämmelserna ska tillämpas från och med den 29 december 2009.

Detta nya maskindirektiv är en omarbetning av det nu gällande maskindirektivet (Europaparlamentets och rådets direktiv 98/37/EG av den 22 juni 1998 om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om maskiner¹⁵) och det innehåller 29 artiklar och tolv bilagor. Syftet med omarbetningen av direktivet har angivits vara att förbättra de juridiskt bindande delarna i texten, att anpassa och förtydliga tillämpningsområdet samt att erhålla en så hög nivå för hälsa och säkerhet som möjligt.

Den bedömningen görs i promemorian att huvuddelen av bestämmelserna i det nya maskindirektivet, bl.a. de grundläggande kraven för att få släppa ut en maskin eller en delvis fullbordad maskin på marknaden kan, i likhet med vad som har gällt för det nu gällande direktivet, genomföras genom föreskrifter av Arbetsmiljöverket med stöd av befintliga bemyndiganden i arbetsmiljölagen (1977:1160) och arbetsmiljöförordningen (1977:1166).

På några punkter föreslås emellertid lagändringar.

Det föreslås att ett nytt bemyndigande att meddela föreskrifter om att begränsa eller förbjuda utsläppandet på marknaden av tekniska anordningar och farliga ämnen, eller att meddela villkor för sådana anordningar och ämnen, förs in i 4 kap. 1 § arbetsmiljölagen för att göra det möjligt att genomföra beslut av kommissionen i enlighet med artikel 9 i det nya maskindirektivet. Det handlar i de här fallen om mer generella ingripanden mot en viss typ av maskin eller maskiner med vissa tekniska egenskaper. Krav kan också ställas på att det ställs upp särskilda villkor för maskiner i dessa fall.

Det föreslås vidare att kravet i 7 kap. 11 § arbetsmiljölagen om att "det finns särskild risk från arbetsmiljösynpunkt" för att bestämmelsen ska kunna tillämpas tas bort för att möjliggöra ingripanden med återkallelse när det endast föreligger felaktig märkning i enlighet med artikel 17 jämförd med artikel 11 i det nya maskindirektivet. Bestämmelsen i 7 kap. 11 § arbetsmiljölagen gör det möjligt för Arbetsmiljöverket att ingripa med ålägganden om att lämna varningsinformation eller återkallelse av en produkt. En förutsättning för ingripande är emellertid enligt bestämmelsens nuvarande utformning att "det finns en särskild risk från arbetsmiljösynpunkt". Vid felaktig märkning kan det inte alltid sägas finnas en sådan risk.

I promemorian görs vidare den bedömningen att den sekretessbestämmelse som finns i artikel 18 i det nya direktivet inte föranleder

¹⁴ EGT L 157, 9.6.2006 s. 24 (Celex 32006L0042).

¹⁵ EGT L 207, 23.7.1998 s. 1 (Celex 398L0037), ändrad genom EGT L 331, 7.12.98 s. 1 (Celex 398L0079).

några lagändringar. Sekretessbestämmelsen är ny i förhållande till det nu gällande maskindirektivet.

Prop. 2007/08:65
Bilaga 2

Förslag till lag om ändring i arbetsmiljölagen (1977:1160)

Härigenom föreskrivs att 4 kap. 1 § samt 7 kap. 11 § arbetsmiljölagen (1977:1160) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Regeringen eller, efter regeringens bestämmande, Arbetsmiljöverket får, i fråga om tekniska anordningar eller ämnen som kan föranleda ohälsa eller olycksfall, föreskriva om

1. villkor om tillverkning, användning samt märkning eller annan produktinformation,

2. provning eller kontroll av att föreskrivna krav eller villkor är uppfyllda.

Föreslagen lydelse

4 kap.

1 §

Regeringen eller, efter regeringens bestämmande, Arbetsmiljöverket får, i fråga om tekniska anordningar eller ämnen som kan föranleda ohälsa eller olycksfall, föreskriva om

1. villkor om tillverkning, användning samt märkning eller annan produktinformation,

2. provning eller kontroll av att föreskrivna krav eller villkor är uppfyllda,

3. *förbud mot eller begränsning av utsläppandet på marknaden eller uppställandet av särskilda villkor för utsläppandet på marknaden.*

7 kap.

11 §

Den som har skyddsansvar enligt 3 kap. 8–10 §§ kan, *om det finns särskild risk från arbetsmiljösynpunkt*, åläggas att lämna varningsinformation eller att återkalla en produkt. Innehållet i ett sådant åläggande *skall* motsvara vad som anges i 14–18 §§ produktsäkerhetslagen (2004:451). Vad som där sägs om tillverkare *skall* dock i stället avse den som har skyddsansvar enligt 3 kap. 8–10 §§.

Åläggandet *skall* förenas med vite om det inte av särskilda skäl är obehövligt.

Den som har skyddsansvar enligt 3 kap. 8–10 §§ kan åläggas att lämna varningsinformation eller att återkalla en produkt. Innehållet i ett sådant åläggande *ska* motsvara vad som anges i 14–18 §§ produktsäkerhetslagen (2004:451). Vad som där sägs om tillverkare *ska* dock i stället avse den som har skyddsansvar enligt 3 kap. 8–10 §§.

Åläggandet *ska* förenas med vite om det inte av särskilda skäl är obehövligt.

Förteckning över remissinstanser (Maskindirektivet)

Prop. 2007/08:65
Bilaga 4

Kammarrätten i Stockholm
Länsrätten i Stockholm
Kommerskollegium
Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll (SWEDAC)
Konsumentverket
Arbetsgivarverket
Boverket
Vägverket
Arbetsmiljöverket
Landsorganisationen i Sverige (LO)
Tjänstemännens Centralorganisation (TCO)
Sveriges Akademikers Centralorganisation (SACO)
Svenskt Näringsliv
Sveriges Kommuner och Landsting

Konsumentverket, Vägverket, Sveriges Akademikers Centralorganisation och Sveriges Kommuner och Landsting har inte inkommit med något yttrande.

Uppdraget

Utredningen har haft i uppdrag att överväga ett antal olika frågor i arbetsmiljölagen. Innehållet i detta delbetänkande handlar om dessa områden:

- Anpassning av samverkansreglerna
- Bör arbetsmiljölagen utvidgas till barn i förskola och fritidshem?
- Elevers och studerandes medverkan i arbetsmiljöarbetet
- Avtal om systematiskt arbetsmiljöarbete och rehabilitering
- Behövs ett särskilt bemyndigande om utbildning och kompetens?
- Arbetsmarknadspolitiska program i arbetsmiljölagen
- Arbete i arbetsgivarens hushåll
- Produktinformation enligt 3 kap. 8 § AML

Anpassning av samverkansreglerna (kapitel 2)

Uppdraget och utredningen

Uppdraget i den här delen har varit att utreda om samverkansbestämmelserna i 6 kap. AML bör ges en mer ändamålsenlig utformning mot bakgrund av utvecklingen av samverkan i arbetsmiljöfrågor på arbetsplatserna. De frågor som tas upp i delbetänkandet är dels om bestämmelserna om skyddsombud och skyddskommitté bör utvidgas till att omfatta nya befattningshavare och organ med motsvarande uppgifter och dels huruvida Arbetsmiljöverket bör få meddela förelägganden och förbud på bestämmelserna i 6 kap. AML. I slutbetänkandet kommer några återstående frågor som rör den här delen av uppdraget att behandlas.

Vi har gjort en översikt över den utveckling av samverkan i arbetsmiljöfrågor som har skett på arbetsplatserna. När det gäller den senare tidens utveckling kan bl.a. följande konstateras.

Arbetsmiljölagens system med skyddsombud används i stort sett fortfarande på arbetsplatserna. Ibland kallas skyddsombuden i stället för arbetsmiljöombud. En del skyddsombud är också arbetsplatsombud eller lokalombud, vilket innebär att de även har hand om övriga fackliga frågor på arbetsplatsen.

När det gäller skyddskommittén har den i många fall ersatts av andra typer av samverkansorgan på arbetsplatserna. Exempel på organ som har tagit över skyddskommitténs uppgifter är samverkansgrupper och i vissa fall MB-grupper (medbestämmandegrupper). På så sätt har en samordning mellan arbetsmiljölagen och medbestämmandelagen åstadkommit i de fall där dessa samverkansorgan skall behandla frågor på båda dessa områden.

Användningen av andra beteckningar för skyddsombud och skyddskommitté leder ibland till rättsförluster. Ett exempel är att framställningar till Arbetsmiljöverket enligt 6 kap. 6 a § AML inte tagits upp på grund av att en annan benämning än skyddsombud har använts av den som gjort framställningen.

Överväganden och förslag

Vi föreslår att arbetsmiljölagen anpassas till utvecklingen på så sätt att arbetsmiljöombud tas med i lagen som en alternativ benämning för skyddsombud. Parterna kan därmed välja att använda sig av beteckningen arbetsmiljöombud i stället för skyddsombud, utan att riskera att lida några rättsförluster i ärenden hos Arbetsmiljöverket eller i andra sammanhang.

Enligt vår mening har däremot benämningarna arbetsplatsombud och lokalombud inte en tillräckligt tydlig innebörd för att användas som alternativa benämningar för skyddsombud. Något sådant föreslås därför inte.

Vår uppfattning är att parternas upprättande av alternativa samverkansorgan till skyddskommittén, som möjliggör en samordning mellan arbetsmiljölagen och medbestämmandelagen, är en positiv utveckling som bör främjas. Vi föreslår därför att det införs en uttrycklig möjlighet i arbetsmiljölagen att låta bli att tillsätta skyddskommitté om dess uppgifter i stället fullgörs i något annat samverkansorgan mellan arbetsgivaren och arbetstagarna. En förutsättning skall då vara att de anställdas företrädare i detta samverkansorgan utses av lokal arbetstagarorganisation eller av arbetstagarna för att delta i samverkansorganets arbetsmiljöarbete. Vidare bör föreskrivas att andra bestämmelser om skyddskommitté och skyddskommittéledamot skall gälla även för de samverkansorgan och ledamöter som nu är i fråga, om inte annat särskilt anges. Det blir därmed tydligt att arbetsmiljölagens regler om samverkan gäller även i dessa samverkansorgan.

Förslaget med alternativa samverkansorgan innebär också att parterna kan välja att kalla en vanlig skyddskommitté för arbetsmiljökommitté eller dylikt.

Vi har också övervägt huruvida Arbetsmiljöverket bör få meddela förelägganden och förbud på området för samverkansbestämmelserna. Arbetsmiljöverket och de flesta organisationer på arbetsmarknaden som har uttalat sig om detta har ställt sig negativa till en sådan förändring. Vi delar den uppfattningen och lämnar därför inget sådant förslag.

Bör arbetsmiljölagen utvidgas till barn i förskola och fritidshem? (kapitel 3)

Uppdraget och utredningen

Uppdraget har varit att utreda om arbetsmiljölagen bör utvidgas till att omfatta även barn i förskola och fritidshem.

Prövningen skall enligt direktiven ske utifrån frågeställningen om det saknas en effektiv tillsyn som skydd för förskole- och fritidshemsbarnens hälsa och säkerhet. Vi har därför kartlagt hur det nuvarande tillsynssystemet över miljön i förskola och fritidshem ser ut. Det finns flera aktörer inblandade i denna tillsyn, däribland Skolverket, kommunerna, Socialstyrelsen, Arbetsmiljöverket, Boverket, Naturvårdsverket samt fr.o.m. den 1 april 2006 även de olika ombudsmännen mot diskriminering.

Överväganden och bedömningar

Kartläggningen av tillsynen över miljön i förskola och fritidshem visar att det redan finns flera olika system för tillsyn på detta område, särskilt beträffande den fysiska miljön i förskolor och fritidshem. Det kan dock konstateras att det finns specifika begränsningar och brister i de olika formerna av tillsyn. Det saknas också ett heltäckande tillsynsansvar över barnens psykosociala miljö. Vidare kan det innebära ett problem i sig att det finns så många olika aktörer inblandade. Vår slutsats blir därför att det finns brister i tillsynen över förskole- och fritidshemsbarnens hälsa och säkerhet.

För att kunna bedöma om den rätta vägen att angripa de bristerna är att utvidga arbetsmiljölagen till barn i förskola och fritidshem har vi sammanställt de fördelar och nackdelar som kan finnas med en sådan utvidgning. Utgångspunkten har då varit att en tillsyn enligt arbetsmiljölagen skulle skötas av Arbetsmiljöverket.

Vid en sammanvägning av de skäl som talar för och mot en utvidgning av arbetsmiljölagen till barn i förskola och fritidshem anser vi att skälen mot en utvidgning av arbetsmiljölagen väger tyngst. Vi har vid den bedömningen särskilt tagit fasta på att viktiga delar av arbetsmiljölagen bygger på det arbetsrättsliga systemet och en utvecklad samverkan mellan arbetsgivare och arbetstagare, att samma system för samverkan inte går att skapa på elevområdet samt att eleverna saknar det stöd av fackliga organisationer som arbetstagare har. Arbetsmiljölagen har därför varit svår att tillämpa på utbildningsområdet.

Denna problematik gör sig än mer gällande när det blir fråga om att tillämpa arbetsmiljölagen på barn i förskola och fritidshem. Oavsett om verksamheterna i förskola och fritidshem kommer att kallas för utbildning i en framtida skollag rör det sig rent faktiskt om verksamheter långt utanför arbetsmiljölagens kärnområde och syfte. Barn i förskola och fritidshem kan inte ta del i ett samverkanssystem på det sätt som arbetsmiljölagen är uppbyggt på. Även det systematiska arbetsmiljöarbetet förutsätter en helhetssyn på arbetsmiljön och en medverkan av arbetstagarna som är svår att överföra till dessa områden.

Vi tror därför att arbetsmiljölagen skulle komma att bli ännu svårare att tillämpa när det gäller barn på förskola och fritidshem än den är på det nuvarande utbildningsområdet. I sammanhanget är också av betydelse att ett system där dessa barn företräds i arbetsmiljöarbetet av vuxna barnskyddsombud, som föreslagits av bl.a. Barnombudsmannen, inte bedöms vara praktiskt genomförbart.

Vi föreslår därför ingen utvidgning av arbetsmiljölagen till barnen i förskola och fritidshem. En förbättring av den befintliga tillsynen och ett utvecklat samarbete mellan myndigheterna på detta område, eventuellt i kombination med en utökad reglering kring barnens miljö i skollagstiftningen, framstår enligt vår mening som lämpligare vägar att angripa problemet.

Elevers och studerandes medverkan i arbetsmiljöarbetet (kapitel 4)

Uppdraget och utredningen

Uppdraget har varit att utreda vilka förändringar av elevrepresentanternas befogenheter som bör göras för att stärka bevakningen av elevernas arbetsmiljö. Även vuxna studerande omfattas av uppdraget.

Av flera undersökningar med anknytning till elevers och andra studerandes medverkan i arbetsmiljöarbetet samt av de synpunkter som framförts under utredningsarbetet framgår att systemet med elevskyddsombud inte har fungerat särskilt bra i praktiken. Således har framkommit att det inte alltid finns elevskyddsombud där sådana skall finnas, att det finns stora brister i fråga om information och utbildning, att de elevskyddsombud som finns ofta inte deltar i arbetsmiljöarbetet i avsedd omfattning och att elevskyddsombud upplever att de inte tas på allvar. Vidare förekommer att elevskyddsombud helt utesluts från diskussionerna i skyddskommittén till följd av att arbetsgivare och arbetstagare beslutat att i stället använda sig av samverkansgrupp eller annat liknande samverkansorgan. Ett problem är också att vuxna studerande omfattas av samma system med elevskyddsombud som gäller för skolelever.

Förslag

Vi föreslår att elevers och studerandes rätt till deltagande i arbetsmiljöarbetet stärks och förtydligas på i huvudsak följande sätt.

Det slås fast i lagen att även yngre elever samt elever i särskola och vuxenutbildning för utvecklingsstörda (särvox) har rätt att delta i arbetsmiljöarbetet efter ålder, mognad och förutsättningar i övrigt. Elevskyddsombud, som enligt förslaget skall utses i grundskolans årskurs 7–9 och specialskolans årskurs 7–10 samt i gymnasieskolan, får en förstärkt roll i skyddskommittén. Detta innebär bl.a. att elevskyddsombuden skall kunna lägga fram förslag och delta i beslut. De bör dock inte få rätt att ensamma hindra övriga deltagare från att fatta beslut i skyddskommittén.

Problemet med att elevskyddsombud utesluts från skyddskommittén till följd av att samverkan i stället sker i samverkansgrupp eller liknande åtgärdas genom vårt förslag till lagstiftning om alternativa samverkansorgan i 6 kap. 9 a § AML (se kapitel 2, Anpassning av samverkansreglerna). Det står därmed klart att även elevskyddsombud har rätt att vara med när ett sådant samverkansorgan behandlar frågor som annars ankommer på skyddskommittén.

För vuxna studerande införs ett system med studerandeskyddsombud, vars roll blir betydligt starkare än de nuvarande elevskyddsombudens. Bl.a. skall studerandeskyddsombud ingå som ledamöter i skyddskommittén samt ha rätt att ta del av information i samma utsträckning som andra skyddsombud och ledamöter i skyddskommittén. De skall också ha rätt att driva ärenden enligt 6 kap. 6 a § AML och att överklaga Arbetsmiljöverkets beslut i sådana ärenden där de kan vara part. Studerandeskyddsombudens utökade rättigheter garanteras genom att de får en möjlighet att föra skadeståndstalan om de hindras i sitt uppdrag.

Vidare anges i arbetsmiljöförordningen att elevskyddsombuden och studerandeskyddsombuden skall beredas tillfälle att delta vid skyddsronder samt kontaktas av tillsynsmyndighet eller besiktningsorgan vid förrättning på arbetsställe.

Även Myndigheten för kvalificerad yrkesutbildning (KY-myndigheten) skall omfattas av bemyndigandet i 18 b § AMF att meddela föreskrifter om elevskyddsombud/studerandeskyddsombud. Bemyndigandet bör dessutom utvidgas så att Statens skolverk (Skolverket), styrelserna för universitet och högskolor samt KY-myndigheten får en mera generell rätt att meddela verkställighetsföreskrifter angående elevers och studerandes medverkan i arbetsmiljöarbetet. Därigenom ges bl.a. möjligheter att utfärda föreskrifter om utbildning av elevskyddsombud och studerandeskyddsombud.

Avtal om systematiskt arbetsmiljöarbete och rehabilitering (kapitel 5)

Uppdraget och de aktuella bestämmelserna

Uppdraget har varit att presentera en eller flera lösningar på hur bestämmelserna angående systematiskt arbetsmiljöarbete och rehabilitering i arbetsmiljölagen och Arbetsmiljöverkets föreskrifter skulle kunna göras dispositiva. I uppdraget har inte ingått att göra överväganden om det över huvud taget är lämpligt att göra bestämmelserna dispositiva. Konsekvenserna av förändringen i fråga om bevakningen av arbetsmiljön skall dock beskrivas.

De regler som omfattas av uppdraget är 3 kap. 2 a § AML och Arbetsmiljöverkets föreskrifter om systematiskt arbetsmiljöarbete samt om arbetsanpassning och rehabilitering.

Vi har analyserat i vilken utsträckning dessa bestämmelser genomför EG-direktiv och har därvid kommit fram till följande. Bestämmelserna i 3 kap. 2 a § första och andra styckena AML samt Arbetsmiljöverkets föreskrifter om systematiskt arbetsmiljöarbete utgör ett genomförande av ramdirektivets bestämmelser om arbetsgivarnas skyldigheter. Arbetsmiljöverkets föreskrifter om systematiskt arbetsmiljöarbete genomför dessutom artiklarna 3, 6 och 8 i bildskärmsdirektivet.

För det fall bestämmelserna om systematiskt arbetsmiljöarbete och rehabilitering skall göras dispositiva måste beaktas att regleringen delvis genomför tvingande EG-lagstiftning som måste garanteras. Mot bakgrund av det har vi utformat två alternativa sätt att göra bestämmelserna dispositiva.

Det ena sättet är att tillåta kollektivavtal under förutsättning att avtalen inte underskrider nivån i de berörda direktiven, dvs. bestämmelserna görs semi-dispositiva med EG-spärr.

Den andra lösningen är att bestämmelserna görs dispositiva genom att samma regler i stället får tas in i kollektivavtal. Skillnaden blir då endast att ett annat tillsyns- och påföljdssystem kommer att gälla.

I båda fallen bör föreskrivas att avtalen skall slutas eller godkännas av en central arbetstagarorganisation, bl.a. för att möjliggöra en överblick över avtalssituationen på området.

Konsekvenser för bevakningen av arbetsmiljön

För det fall parterna utnyttjar möjligheten att ersätta reglerna i lagen och föreskrifterna med kollektivavtal blir det kollektivavtalens system för påföljder som gäller i stället för det offentliga tillsynssystemet. Det innebär att Arbetsmiljöverket inte längre har tillsyn på berörda områden och följaktligen inte heller kan meddela förelägganden och förbud. Det blir då i princip upp till de fackliga organisationerna att se till att arbetsgivarna sköter sina åligganden i dessa hänseenden. Om skyldigheterna inte uppfylls kan det bli fråga om kollektivavtalsbrott och skadeståndsskyldighet. Eftersom det är upp till arbetsmarknadens parter att formulera kollektivavtal och bevaka att de följs blir resultatet beroende bl.a. av parternas kunskaper, resurser och inbördes styrkeförhållande.

Vi har fått konsekvenserna av att göra bestämmelserna dispositiva beskrivna av Arbetsmiljöverket och några organisationer på arbetsmarknaden. Vidare har Åklagarmyndigheten beskrivit vilka konsekvenser det kan tänkas medföra för lagföringen av arbetsmiljöbrott om reglerna om systematiskt arbetsmiljöarbete blir dispositiva. De konsekvenser som beskrivits har till största delen varit mycket negativa.

Arbetsmiljöverket har bl.a. framhållit att en möjlighet att avtala bort de aktuella reglerna skulle fördrå ett helt nytt arbetssätt vid verkets inspektioner. Andra föreskrifter som innebär en utveckling av föreskrifterna om systematiskt arbetsmiljöarbete kan troligen inte heller tillämpas om bestämmelserna i det enskilda fallet avtalats bort, vilket försvagar tillsynen också på olika sakområden. Enligt Arbetsmiljöverket finns det en uppenbar risk för att arbetsförhållandena försämras på arbetsplatser med svagt lokalt skyddsarbete om varken Arbetsmiljöverket eller de fackliga organisationerna har någon bevakning av arbetsmiljön. Konsekvensen om reglerna om arbetsanpassning och rehabilitering avtalas bort kan bli att Arbetsmiljöverket inte i samma utsträckning som nu kan bidra till att regeringens mål om minskad ohälsa uppnås.

Den redogörelse som lämnats av Åklagarmyndigheten visar att förslaget kan få negativa effekter för brottsbekämpningen på arbetsmiljö-

området. Vidare har intressenter på arbetsgivarsidan tagit upp flera aspekter som kan innebära negativa ekonomiska följder för företaget och andra arbetsgivare. Bland dessa kan nämnas att antalet tvisteförhandlingar och processer kan öka, att konkurrensnedvridning mellan företag med och utan kollektivavtal kan uppstå, att arbetsgivare måste sätta sig in i flera olika regelsystem samt att det finns en risk att arbetsgivare kan drabbas av dubbla krav och sanktioner i fall där olika bedömningar görs i frågan om avtalen uppfyller EG-direktivens miniminivå.

Vi instämmer i de bedömningar som sålunda har gjorts. Det står enligt vår uppfattning klart att följderna av att göra bestämmelserna i fråga dispositiva i huvudsak skulle bli negativa.

Behövs ett särskilt bemyndigande om utbildning och kompetens? (kapitel 6)

Uppdraget och nuvarande reglering

I 4 kap. AML finns regler om bemyndiganden. Bestämmelserna innebär att regeringen eller, efter regeringens bestämmande, Arbetsmiljöverket får meddela föreskrifter gällande vissa frågor. Delegationen till Arbetsmiljöverket finns i 18 § AMF. Arbetsmiljöverket kan med stöd av denna delegation i fall som avses i 4 kap. 1–8 §§ meddela föreskrifter som är direkt straffsanktionerade enligt 8 kap. 2 § första stycket 2 AML.

De bestämmelser som finns i 4 kap. 1–8 §§ avser olika preciserade områden där regeringen eller Arbetsmiljöverket får föreskriva om bl.a. olika villkor, tillstånd eller förbud mot att arbete utförs. De paragrafer som kan användas i samband med krav på utbildning och kompetens torde vara de som ger möjlighet att föreskriva om villkor t.ex. vid hantering av en viss produkt, och villkoret skulle då vara viss utbildning eller kompetens. Detta kan ske med stöd av 4 kap. 1 eller 6 §. Förutsättningen enligt 1 § är att det är fråga om tekniska anordningar eller ämnen som kan föranleda ohälsa eller olycksfall. Förutsättningen enligt 6 § är att det är fråga om arbete som medför särskild risk för vissa grupper av arbetstagare, t.ex. gravida eller allergiker. Utmärkande för dessa föreskrifter är att det föreskrivna handlingsmönstret är så fixerat att det är förhållandevis lätt att avgöra om en överträdelse skett.

I 4 kap. 10 § AML finns ett mer generellt utformat bemyndigande där Arbetsmiljöverket får meddela ytterligare föreskrifter om arbetsmiljöns beskaffenhet och om allmänna skyldigheter i fråga om arbetsmiljön som behövs för att förebygga ohälsa och olycksfall i arbetet. Dessa kan inte göras direkt straffsanktionerade.

Uppdraget har varit att utreda om det bör införas ett bemyndigande för Arbetsmiljöverket att meddela föreskrifter om utbildning eller kompetens. I uppdraget har också ingått att utreda om bemyndigandet bör omfatta krav på certifikat eller annat kunskapsbevis.

Vi har gjort en genomgång som visar att det i dag finns en allmän möjlighet för Arbetsmiljöverket att med stöd av 4 kap. 10 § AML meddela föreskrifter om utbildning och kompetens. Det finns alltså utrymme i det generella bemyndigandet, som rör arbetsmiljöns beskaffenhet och allmänna skyldigheter i fråga om arbetsmiljön, för Arbetsmiljöverket att föreskriva om utbildning eller kompetens. De föreskrifter som har utfärdats med stöd av 4 kap. 10 § och som innehåller krav på utbildning är inte direkt straffsanktionerade.

Den fråga som då uppstår är om Arbetsmiljöverket bör bemyndigas att meddela direkt straffsanktionerade föreskrifter på detta område. I fråga om generella krav på utbildning eller kompetens behövs utrymme för olika slags bedömningar. Detta är därför ett område som i allmänhet inte lämpar sig väl för den grad av precision som måste krävas av straffbelagda föreskrifter. Även om ett nytt särskilt bemyndigande skulle införas finns det av det skälet anledning att utgå från att det generella bemyndigandet i 4 kap. 10 § också i fortsättningen skulle komma att användas på detta område.

Till detta kommer att Arbetsmiljöverket alltid i det enskilda fallet har möjlighet att åstadkomma en straffsanktion genom att utfärda ett föreläggande eller förbud enligt 7 kap. 7 § AML.

Vår slutsats blir därför att det inte framkommit övertygande skäl för att införa ett särskilt bemyndigande att meddela föreskrifter om utbildning eller kompetens. Vi menar att Arbetsmiljöverket redan nu har tillräckliga möjligheter att meddela sådana föreskrifter.

Direktiven tar också upp frågan om ett nytt bemyndigande bör omfatta krav på certifikat eller annat kunskapsbevis. Våra överväganden i den delen har lett oss till slutsatsen att sådana frågor bäst hanteras på föreskriftsnivån, och alltså inte behöver regleras direkt i ett bemyndigande i lagen. Det finns redan i dag flera exempel på föreskrifter där Arbetsmiljöverket utfärdat föreskrifter som innehåller krav på certifikat eller annat kunskapsbevis. Detta rör själva innehållet i de krav som ställs, och det bör få ankomma på Arbetsmiljöverket att även i fortsättningen, efter samråd med arbetsmarknadens parter, besluta detta.

Arbetsmarknadspolitiska program i arbetsmiljölagen (kapitel 7)

I 7 § lagen om arbetsmarknadspolitiska program finns bestämmelser om i vilken utsträckning arbetsmiljölagen gäller för personer i sådan verksamhet. I arbetsmiljölagen står däremot inget om lagens tillämpningsområde i fråga om deltagare i arbetsmarknadspolitiska program. Uppdraget har varit att pröva om det är lämpligt att direkt i arbetsmiljölagen reglera lagens tillämpningsområde avseende personer som omfattas av olika arbetsmarknadspolitiska program.

Vi menar att ett sådant förtydligande bör göras. Förslaget är att detta sker genom att arbetsmiljölagen kompletteras med en hänvisning till 7 § lagen om arbetsmarknadspolitiska program. Eftersom det i en annan del av betänkandet föreslås att den nuvarande bestämmelsen i 1 kap. 4 § AML skall upphävas, kan den nya bestämmelsen om arbetsmarknadspolitiska program placeras där.

Uppdraget och nuvarande reglering

Av nuvarande bestämmelse i 1 kap. 4 § AML framgår att arbetsmiljölagen inte gäller för arbete som utförs i arbetsgivarens hushåll av den som fyllt 18 år. För sådana arbetstagare gäller i stället bestämmelserna i lagen (1970:943) om arbetstid m.m. i husligt arbete. I denna lag finns en skyddsregel införd med ett begränsat arbetsmiljöansvar.

Sedan år 1996 är arbetsmiljölagen och dess föreskrifter däremot tillämpliga vid arbete som utförs i arbetsgivarens hushåll om arbetstagaren är *under 18 år*.

Vi har fått i uppdrag att pröva om det är lämpligt att upphäva undantaget från arbetsmiljölagen i 1 kap. 4 § AML när det gäller arbete i arbetsgivarens hushåll. Om utredningen föreslår ett upphävande, skall nödvändiga ändringar föreslås i lagen om arbetstid m.m. i arbetsgivarens hushåll.

Överväganden och förslag

Frågan om särbehandlingen i arbetsmiljöhänseende av arbetstagare som utför husligt arbete har aktualiserats bl.a. av att personer med funktionshinder numera får hjälp i sitt hem av personliga assistenter enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS). De personliga assistenterna är i en del fall formellt anställda av den som är berättigad till insatsen enligt LSS.

Resultaten av rapporter som Arbetsmiljöverket och Kommunal sammanställt visar omfattande brister i arbetsmiljön vid arbete i hemmiljö. De fall som granskats har i första hand rört juridiska personer där arbetsmiljölagen i sin helhet redan varit tillämplig. Man kan anta att bristerna i arbetsmiljön är minst lika allvarliga för dem som är anställda för att utföra arbete i arbetsgivarens hushåll i fall där lagen om arbetstid m.m. i husligt arbete är tillämplig. Det framstår enligt vår mening inte längre som försvarbart att denna grupp av arbetstagare inte skall omfattas av det skydd som arbetsmiljölagen ger.

Utöver gruppen arbetstagare som arbetar som personliga assistenter kan det finnas andra arbetstagare som är anställda för att utföra arbete i arbetsgivarens hushåll, t.ex. barnpassning (au pair), städning eller annat husligt arbete. Även denna grupp arbetstagare bör omfattas av det skydd som arbetsmiljölagen ger. Det bör uppmärksammas att tillsynen i fråga om arbete som utförs i hemmet fortfarande är begränsad genom bestämmelserna i 15 § AMF.

Sammanfattningsvis har det inte framkommit något skäl emot ett upphävande av undantaget i arbetsmiljölagen, samtidigt som det finns goda skäl för att göra lagen fullt ut tillämplig vid husligt arbete.

Vi föreslår därför att undantaget för arbete i arbetsgivarens hushåll i 1 kap. 4 § AML upphävs. Samtidigt föreslås följdändringar i lagen om arbetstid m.m. i husligt arbete.

Produktinformation enligt 3 kap. 8 § AML (kapitel 9)

Prop. 2007/08:65
Bilaga 5

Enligt 3 kap. 8 § första stycket AML skall den som tillverkar, importerar, överlåter eller upplåter en maskin, ett redskap, skyddsutrustning eller annan teknisk anordning se till att anordningen erbjuder betryggande säkerhet mot ohälsa och olycksfall. Enligt samma paragraf tredje stycket skall uppgifter om anordningen som är av betydelse för att förebygga ohälsa och olycksfall (produktinformation) lämnas vid avlämnandet genom tydlig märkning eller på annat sätt.

Den aktuella formuleringen i tredje stycket kom till vid de ändringar som gjordes i arbetsmiljölagen år 1991. Avsikten var att den nya formuleringen skulle vara mer generell utan att inskränka de skyldigheter som enligt den tidigare lydelsen gällde i fråga om märkning och anvisningar för montering, användning och skötsel. Uppdraget har varit att pröva om det är lämpligt att ändra lydelsen av 3 kap. 8 § tredje stycket AML så att den tydligare uttrycker den avsedda innebörden.

Den nuvarande formuleringen av 3 kap. 8 § tredje stycket AML kan ge upphov till oklarhet eftersom det inte framgår klart för läsaren att den omfattar även monterings- och bruksanvisningar och liknande.

Vi föreslår därför att 3 kap. 8 § tredje stycket AML förtydligas så att det uttryckligen framgår att kravet på produktinformation om tekniska anordningar innefattar krav på anvisningar för montering, installation, användning och skötsel av anordningen.

Förslag till lag om ändring i arbetsmiljölagen (1977:1160)

Häri genom föreskrivs att 1 kap. 4 § och 3 kap. 8 § arbetsmiljölagen (1977:1160) skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*1 kap.
4 §

Lagen gäller inte arbete som utförs i arbetsgivarens hushåll av den som har fyllt 18 år.

Av 7 § lagen (2000:625) om arbetsmarknadspolitiska program framgår i vilken utsträckning arbetsmiljölagen är tillämplig för deltagare i sådana program.

3 kap.
8 §

Den som tillverkar, importerar, överlåter eller upplåter en maskin, ett redskap, skyddsutrustning eller annan teknisk anordning skall se till att anordningen erbjuder betryggande säkerhet mot ohälsa och olycksfall, när den släpps ut på marknaden, avlämnas för att tas i bruk eller ställs ut till försäljning.

En teknisk anordning som inte uppfyller kraven i första stycket får visas på mässor, utställningar eller liknande om det tydligt anges att kraven inte är uppfyllda och att anordningen inte får släppas ut på marknaden eller avlämnas för att tas i bruk förrän den uppfyller kraven. Sätts anordningen i funktion skall tillräckliga säkerhetsåtgärder vidtas mot olycksfall.

Uppgifter om anordningen som är av betydelse för att förebygga ohälsa och olycksfall (produktinformation) skall lämnas vid avlämnandet genom tydlig märkning eller på annat sätt. Information av särskild betydelse för arbetsmiljön skall lämnas vid marknadsföring av anordningen.

Anvisningar för anordningens montering, installation, användning och skötsel samt övriga uppgifter om anordningen som är av betydelse för att förebygga ohälsa och olycksfall (produktinformation) skall medfölja vid avlämnandet genom tydlig märkning, i form av handlingar eller på annat sätt. Information av särskild betydelse för arbetsmiljön skall lämnas vid marknadsföring av anordningen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2007.

Förslag till
lag om ändring i lagen (1970:943) om arbetstid m.m. i husligt
arbete

Härigenom föreskrivs att 1, 8 och 15 §§ lagen (1970:943) om arbetstid m.m. i husligt arbete skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

Denna lag är tillämplig på arbete som arbetstagare utför i arbetsgivarens hushåll. Lagen gäller dock inte om arbetstagaren är medlem av arbetsgivarens familj, utom i det fall arbetstagaren är personlig assistent enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.

För arbetstagare som inte har fyllt 18 år gäller endast 11–14, 20 och 21 §§.

Arbetstagare under 18 år omfattas dessutom av arbetsmiljölagen (1977:1160), som innehåller föreskrifter om bl.a. minimiålder, arbetstid, skydd mot ohälsa m.m.

8 §

Arbetsgivare är skyldiga att vidta alla åtgärder som behövs för att förebygga att arbetstagare utsätts för ohälsa eller olycksfall i arbetet. I arbetet skall arbetstagare iaktta tillbörlig försiktighet och i övrigt medverka till att förebygga ohälsa och olycksfall.

Arbetsmiljölagen (1977:1160) gäller för arbete i arbetsgivarens hushåll.

15 §

Arbetsmiljöverket utövar tillsyn över att 2–4, 6, 8 och 9 §§ följs. Därvid gäller i tillämpliga delar vad som föreskrivs om tillsyn över att arbetsmiljölagen (1977:1160) följs. Undersökningar på arbetsstället får dock göras endast på begäran av en part eller om det annars finns särskild anledning.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2007.

Hovrätten för Nedre Norrland
Justitiekanslern
Åklagarmyndigheten
Barnombudsmannen
Socialstyrelsen
Myndigheten för skolutveckling
Skolverket
Myndigheten för kvalificerad yrkesutbildning
Arbetsdomstolen
Arbetslivsinstitutet
Arbetsmarknadsstyrelsen (numera Arbetsförmedlingen)
Arbetsmiljöverket
Landsorganisationen i Sverige
Tjänstemännens Centralorganisation
Sveriges Akademikers Centralorganisation
Svenskt Näringsliv
Arbetsgivarverket
Sveriges Kommuner och Landsting
Företagarna
Kommunala Företagens Samorganisation
Kooperationens Förhandlingsorganisation (numera Arbetsgivar-
föreningen KFO)
Fastigo
Sveriges Elevråd – SVEA
Elevorganisationen i Sverige
Sveriges förenade studentkårer
Elevkårens Centralorganisation
Näringslivets regelnämnd

Elevorganisationen i Sverige har inte inkommit med något yttrat sig.

Förslag till lag om ändring i arbetsmiljölagen (1977:1160)

Härigenom föreskrivs¹⁶ att 1 kap. 2 och 4 §§, 3 kap. 8 §, 4 kap. 1 § samt 7 kap. 11 § arbetsmiljölagen (1977:1160)¹⁷ ska ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse***1 kap.**2 §¹⁸

Denna lag gäller, *med den in-skränkning som anges i 4 §*, varje verksamhet i vilken arbetstagare utför arbete för arbetsgivares räkning. I fråga om fartygsarbete gäller lagen även när svenska fartyg används till sjöfart utanför Sveriges sjöterritorium.

I fråga om fartyg och fartygsarbete *skall* vad som sägs i denna lag om Arbetsmiljöverket i stället gälla Sjöfartsverket. Vad som sägs om en arbetsgivare i denna lag *skall* såvitt avser fartyg också gälla en redare, även då fartygsarbete utförs av någon annan än den som är anställd av redaren. Med redare likställs i denna lag den som i redarens ställe utövar ett avgörande inflytande över fartygets drift.

Om skyldigheter i vissa avseenden för andra än arbetsgivare och arbetstagare finns bestämmelser i 3 och 5 kap.

Om befälhavarens skyldigheter vid fartygsarbete finns bestämmelser i fartygssäkerhetslagen (2003:364).

I fråga om varor som är avsedda för konsumenter eller som kan antas komma att användas av konsumenter gäller också produktsäkerhetslagen (2004:451).

Denna lag gäller varje verksamhet i vilken arbetstagare utför arbete för *en* arbetsgivares räkning. I fråga om fartygsarbete gäller lagen även när svenska fartyg används till sjöfart utanför Sveriges sjöterritorium.

I fråga om fartyg och fartygsarbete *ska* vad som sägs i denna lag om Arbetsmiljöverket i stället gälla Sjöfartsverket. Vad som sägs om en arbetsgivare i denna lag *ska* såvitt avser fartyg också gälla en redare, även då fartygsarbete utförs av någon annan än den som är anställd av redaren. Med redare likställs i denna lag den som i redarens ställe utövar ett avgörande inflytande över fartygets drift.

¹⁶ Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/42/EG av den 17 maj 2006 om maskiner och om ändring av direktiv 95/16/EG (EUT L 157, 6.9.2006, s. 24, Celex 32006L0042).

¹⁷ Lagen omtryckt 1991:677.

¹⁸ Senaste lydelse 2004:453.

4 §¹⁹

Lagen gäller inte arbete som utförs i arbetsgivarens hushåll av den som har fyllt 18 år.

För deltagare i arbetsmarknadspolitiska program är denna lag tillämplig i den utsträckning som framgår av 7 § lagen (2000:625) om arbetsmarknadspolitiska program.

För deltagare i praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet som har anvisats av socialnämnd är denna lag tillämplig i den utsträckning som framgår av 4 kap. 6 § socialtjänstlagen (2001:453).

För dem som Migrationsverket ger sysselsättning enligt 4 § lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. är denna lag tillämplig i den utsträckning som framgår av 5 § lagen om mottagande av asylsökande m.fl.

Att denna lag i vissa fall, utöver vad som framgår av 2 § första stycket andra meningen, gäller även utomlands framgår av 1 a och 2 §§ lagen (1999:568) om utlandsstyrkan inom Försvarsmakten.

3 kap.

8 §²⁰

Den som tillverkar, importerar, överlåter eller upplåter en maskin, ett redskap, skyddsutrustning eller annan teknisk anordning *skall* se till att anordningen erbjuder betryggande säkerhet mot ohälsa och olycksfall, när den släpps ut på marknaden, avlämnas för att tas i bruk eller ställs ut till försäljning.

En teknisk anordning som inte uppfyller kraven i första stycket får visas på mässor, utställningar eller liknande om det tydligt anges att kraven inte är uppfyllda och att anordningen inte får släppas ut på

Den som tillverkar, importerar, överlåter eller upplåter en maskin, ett redskap, skyddsutrustning eller annan teknisk anordning *ska* se till att anordningen erbjuder betryggande säkerhet mot ohälsa och olycksfall, när den släpps ut på marknaden, avlämnas för att tas i bruk eller ställs ut till försäljning.

En teknisk anordning som inte uppfyller kraven i första stycket får visas på mässor, utställningar eller liknande om det tydligt anges att kraven inte är uppfyllda och att anordningen inte får släppas ut på

¹⁹ Senaste lydelse 2003:365.

²⁰ Senaste lydelse 1992:1135.

marknaden eller avlämnas för att tas i bruk förrän den uppfyller kraven. Sätts anordningen i funktion *skall* tillräckliga säkerhetsåtgärder vidtas mot olycksfall.

Uppgifter om anordningen som är av betydelse för att förebygga ohälsa och olycksfall (produktinformation) *skall lämnas* vid avlämnandet genom tydlig märkning eller på annat sätt. Information av särskild betydelse för arbetsmiljön *skall* lämnas vid marknadsföring av anordningen.

marknaden eller avlämnas för att tas i bruk förrän den uppfyller kraven. Sätts anordningen i funktion *ska* tillräckliga säkerhetsåtgärder vidtas mot olycksfall.

Anvisningar för anordningens montering, installation, användning och skötsel samt övriga uppgifter om anordningen som är av betydelse för att förebygga ohälsa och olycksfall (produktinformation) ska medfölja vid avlämnandet genom tydlig märkning, *i form av handlingar* eller på annat sätt. Information av särskild betydelse för arbetsmiljön *ska* lämnas vid marknadsföring av anordningen.

4 kap.

1 §²¹

Regeringen eller, efter regeringens *bestämmande*, Arbetsmiljöverket får, i fråga om tekniska anordningar eller ämnen som kan *föranleda* ohälsa eller olycksfall, *föreskriva* om

1. villkor *om* tillverkning, användning samt märkning eller annan produktinformation,

2. provning eller kontroll av att föreskrivna krav eller villkor är uppfyllda.

Regeringen eller, efter regeringens *bemyndigande*, Arbetsmiljöverket får, i fråga om tekniska anordningar eller ämnen som kan *orsaka* ohälsa eller olycksfall, *meddela föreskrifter* om

1. villkor *för* tillverkning, användning samt märkning eller annan produktinformation,

2. provning eller kontroll av att föreskrivna krav eller villkor är uppfyllda, *och*

3. *förbud mot, begränsning av, eller särskilda villkor för att släppa ut dessa på marknaden.*

7 kap.

11 §²²

Den som har skyddsansvar enligt 3 kap. 8–10 §§ *kan, om det finns särskild risk från arbetsmiljösynpunkt*, åläggas att lämna varningsinformation eller att återkalla en produkt. Innehållet i ett sådant åläggande *skall* motsvara vad som anges i 14–18 §§ produktsäkerhetslagen (2004:451).

Den som har skyddsansvar enligt 3 kap. 8–10 §§ *får* åläggas att lämna varningsinformation eller att återkalla en produkt. Innehållet i ett sådant åläggande *ska* motsvara vad som anges i 14–18 §§ produktsäkerhetslagen (2004:451). Vad som där sägs om tillverkare *ska* dock i stället avse den som har

²¹ Senaste lydelse 2000:764.

²² Senaste lydelse 2004:453.

Vad som där sägs om tillverkare *skall* dock i stället avse den som har skyddsansvar enligt 3 kap. 8–10 §§. skyddsansvar enligt 3 kap. 8–10 §§. Prop. 2007/08:65 Bilaga 8

Åläggandet *skall* förenas med vite om det inte av särskilda skäl är obehövligt. Åläggandet *ska* förenas med vite om det inte av särskilda skäl är obehövligt.

Denna lag träder i kraft den 15 juni 2008 i fråga om 4 kap. 1 § och 7 kap. 11 § och i övrigt den 1 januari 2009.

Förslag till lag om ändring i lagen (1970:943) om arbetstid m.m. i husligt arbete

Härigenom föreskrivs att 1, 8 och 15 §§ lagen (1970:943) om arbetstid m.m. i husligt arbete ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Denna lag är tillämplig på arbete som arbetstagare utför i arbetsgivarens hushåll. Lagen gäller dock inte om arbetstagaren är medlem av arbetsgivarens familj, utom i det fall arbetstagaren är personlig assistent enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.

För arbetstagare som inte har fyllt 18 år gäller endast 11–14, 20 och 21 §§. *Arbetstagare under 18 år omfattas dessutom av arbetsmiljölagen (1977:1160), som innehåller föreskrifter om bl.a. minimiålder, arbetstid, skydd mot ohälsa m.m.*

Överenskommelse mellan arbetsgivare och arbetstagare som strider mot denna lag är inte bindande för arbetstagaren.

Föreslagen lydelse

1 §²³

Denna lag är tillämplig på arbete som *en* arbetstagare utför i arbetsgivarens hushåll. Lagen gäller dock inte om arbetstagaren är medlem av arbetsgivarens familj, utom i det fall arbetstagaren är personlig assistent enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.

För arbetstagare som inte har fyllt 18 år gäller endast 11–14, 20 och 21 §§.

En överenskommelse mellan arbetsgivaren och arbetstagaren som strider mot denna lag är inte bindande för arbetstagaren.

8 §²⁴

Arbetsgivare är skyldiga att vidta alla åtgärder som behövs för att förebygga att arbetstagare utsätts för ohälsa eller olycksfall i arbetet.

I arbetet skall arbetstagare iaktta tillbörlig försiktighet och i övrigt medverka till att förebygga ohälsa och olycksfall.

Arbetsmiljölagen (1977:1160) gäller för arbete i arbetsgivarens hushåll.

²³ Senaste lydelse 1995:1240.

²⁴ Senaste lydelse 1995:1240. Ändringen innebär bl.a. att andra stycket upphävs.

15 §²⁵

Arbetsmiljöverket utövar tillsyn över att 2–4, 6, 8 och 9 §§ följs. Därvid gäller i tillämpliga delar vad som föreskrivs om tillsyn över att *arbetsmiljölagen (1977:1160)* följs. Undersökningar på arbetsställen får dock göras endast på begäran av en part eller om det annars finns särskild anledning.

Arbetsmiljöverket utövar tillsyn över att 2–4, 6, och 9 §§ följs. Då gäller i tillämpliga delar *bestämmelserna* om tillsyn över att *arbetstidslagen (1982:673)* följs. Undersökningar på arbetsställen får dock göras endast på begäran av en part eller om det annars finns särskild anledning.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2009.

²⁵ Senaste lydelse 2000:765.

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2008-02-13

Närvarande: F.d. regeringsrådet Rune Lavin, f.d. regeringsrådet Karl-Ingvar Rundqvist och justitierådet Lars Dahllöf.

Genomförande av det nya maskindirektivet m.m.

Enligt en lagrådsremiss den 31 januari 2008 (Arbetsmarknadsdepartementet) har regeringen beslutat att inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i arbetsmiljölagen (1977:1160),
2. lag om ändring i lagen (1970:943) om arbetstid m.m. i husligt arbete.

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av kanslirådet Anette Bergene och ämnesrådet Helena Larsson, biträdda av ämnesrådet Bo Barrefelt.

Förslagen föranleder följande yttrande av Lagrådet:

Det främsta syftet med lagrådsremissen är att lämna ett förslag till genomförandet av det nya maskindirektivet. Härmed avses Europaparlamentets och Rådets direktiv 2006/42/EG av den 17 maj 2006 om maskiner och om ändring av direktiv 95/16/EG. Det förslag till lag om ändring i arbetsmiljölagen som läggs fram i remissen innehåller emellertid inte några nya materiella regler som är avsedda att uppfylla villkoren i direktivet. I stället är avsikten att Arbetsmiljöverket skall meddela erforderliga föreskrifter med stöd av ett bemyndigande i 4 kap. 1 § arbetsmiljölagen, vilket granskas närmare nedan. Den valda lagstiftningsmetoden medför att Lagrådet undandras möjligheten att kontrollera om direktivet materiellt sett genomförs korrekt. Det är möjligt att föreskrifterna kommer att få ett så tekniskt innehåll att de inte lämpligen bör ingå i lagen. Metoden bör dock användas endast undantagsvis, eftersom både riksdagen och Lagrådet lämnas utanför normgivningsprocessen. Det skall tilläggas att det från EG-rättslig synpunkt inte möter något hinder att föreskrifterna beslutas av en förvaltningsmyndighet. Vad ovan sagts gäller således konsekvenserna av den inhemska normgivningen såtillvida att riksdagen inte får någon insyn i de materiella regler som kommer att beslutas och att Lagrådets granskning i denna del omöjliggörs.

Förslaget till lag om ändring i arbetsmiljölagen

4 kap. 1 §

Direktdelegation av föreskriftsrätt till regeringen underställd myndighet är i princip inte tillåten enligt regeringsformen. Av 8 kap. 11 § regeringsformen framgår att riksdagen i själva bemyndigandet kan medge att regeringen överlåter åt förvaltningsmyndighet eller kommun att meddela bestämmelser i ämnet. Däremot finns det inte något stöd i

regeringsformen för att riksdagen skulle ha rätt att utse den myndighet till vilken regeringen skall kunna delegera föreskriftsrätt. Därför överensstämmer en delegationsregel bäst med regeringsformens principer om adressaten anges vara regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer, alltså utan något utpekande av en viss förvaltningsmyndighet.

De föreskrifter som Arbetsmiljöverket kommer att meddela är straffsanktionerade i 8 kap. 2 § första stycket 2 arbetsmiljölagen. Lagrådet har ofta anledning att påpeka att förslag till lagbestämmelser, vilkas överträdande kan medföra straff, bör omarbetas så att det klart framgår under vilka förutsättningar den enskilde begår ett brott. Någon sådan granskning kan Lagrådet inte genomföra på grund av den valda lagstiftningsmetoden. Även om metoden som sådan kan sägas ha stöd i 8 kap. 7 § sista stycket sista meningen i regeringsformen finns således inte de nödvändiga förutsättningarna för att bedöma de kommande straffbestämmelsernas egentliga innebörd och tänkbara tillämpning. Om det funnits redan utarbetade förslag till sådana föreskrifter hade Lagrådet möjligtvis kunnat göra något slags bedömning.

Lagrådet har i övrigt följande synpunkter på föreslagen lagtext.

Regleringen byggs ut med en tredje punkt för att stöd skall finnas för att, i fråga om tekniska anordningar eller ämnen som kan orsaka ohälsa eller olycksfall, meddela regerings- eller myndighetsföreskrifter om – som förslaget lyder – förbud mot, begränsning av, eller särskilda villkor för att släppa ut dessa på marknaden.

Formuleringen ”begränsning av, ... att släppa ut dessa på marknaden” är inte språkligt korrekt. Vidare ter sig ordet ”dessa” inte adekvat, eftersom det egentligen inte – så som lär ha avsetts – syftar på tekniska anordningar och ämnen. Pluralformen kan dessutom ge en antydning om att de tillämnade föreskrifterna generellt avses omfatta såväl tekniska anordningar som ämnen. För beskrivningen av vad föreskrifterna skall gälla är också av betydelse att uppställande av särskilda villkor får anses utgöra ett slags begränsning. Med beaktande härav bör enligt Lagrådets mening tredje punkten i paragrafen omformuleras. Förslagsvis skulle den då kunna ges följande lydelse:

3. förbud mot eller särskilda villkor för eller annan begränsning av utsläppande på marknaden.

I paragrafens inledande del görs justeringar genom att ordet ”bestämmande” byts ut mot ”bemyndigande” och ordet ”föreskriva” byts ut mot ”meddela föreskrifter”. Det kan noteras att uttrycket ”regeringens bestämmande” används genomgående i bemyndigandena i gällande lydelse av arbetsmiljölagen, bl.a. i övriga paragrafer i 4 kap. Vidare är uttrycket ”föreskriva” vanligare förekommande i lagen än ”meddela föreskrifter”. Främst genom den först nämnda förändringen uppkommer således bristande enhetlighet. Med hänsyn härtill kan sättas i fråga om denna ändring bör genomföras isolerat i detta lagstiftningsärende.

Lagrådet lämnar förslaget utan erinran.

Prop. 2007/08:65
Bilaga 9

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 28 februari 2008

Närvarande: Statsministern Reinfeldt, statsråden Odell, Bildt, Ask, Husmark Pehrsson, Leijonborg, Erlandsson, Torstensson, Carlgren, Hägglund, Björklund, Littorin, Malmström, Sabuni, Billström, Adelsohn Liljeroth, Björling

Föredragande: statsrådet.Littorin

Regeringen beslutar proposition Genomförande av det nya maskindirektivet, m.m.

Författningsrubrik	Bestämmelser som inför, ändrar, upphäver eller upprepar ett normgivningsbemyndigande	Celexnummer för bakomliggande EG-regler
Arbetsmiljölagen (1977:1160)	4 kap. 1 §	32006L0042
